

● **Intervju** | 20 Med ny skole i sikte ● **Aktuelt** | 26 Barna utforsker naturen via digitale hjelpemidler
● **Innspel** | 40 Luftslott og ingeniørkunst ● **Kronikk** | 48 Offentlig ansatte feilinformeres om pensjon

UTDANNING

11

2. OKTOBER 2020

utdanningsnytt.no

Evig vikar

Da de andre lærerne fikk utdelt timeplaner for neste år i vår, gikk allmennlærer Mirjam Vada Bø for å pakke sakene sine. For femte år på rad sto hun uten fast jobb.

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debat- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

● Tungt å ikke vite hva som venter en

Mirjam Vada Bø (33) var ferdig utdannet allmennlærer i 2013. Grunnet barselpermisjon kom hun i jobb først høsten 2014. Deretter fulgte vikariat etter vikariat, men aldri fast jobb. Nå søker hun også annet arbeid.

10

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	8
Hovedsaken	10
Kort og godt	18
Ut i verden	19
Med visjoner for en helt ny skole	20
Kildekritikk med statsstøtte	24
Ut på tur med digitale verktøy	26
Sett barna i jobb og få sykefraværet ned	30
Friminutt	32
Glimt	33
På tavla	34
Innspill	36
Debat	42
Kronikk	48
Kryssord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Innspel

40

I den nye læreplanen står fortelljingane i samfunnsfaget ved sidan av kvarandre som enkeltrom i ei bygning som ikkje finst, skriv Trudi Henrydotter Eikrem, førstelektor ved Høgskulen i Volda.

20

● Med resept for en ny skole

– Vi tvinger barna på skolen fordi vi vil at de skal lære noe. Hvorfor ikke belønne dem for at de gjør det vi vil?

Utdanning har snakket med Alexander Meyer om hans nye bok «Det store skolespranget».

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

26

● Bøtte, spade og digitalkamera

Bli med til Ilabekken barnehager. De har vunnet priser for hvordan de jobber med digitale verktøy.

48

● Kronikk

Jo lenger offentlig ansatte jobber etter 67 år, desto mer reduseres tjenestepensjonen deres. Det er på høy tid at politikerne rydder opp, skriver Geir Martinussen, tidligere lærer i grunnskolen og lærerutdanner ved Oslo Met.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2019: 185.296

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Stibo Complete
<https://stibocomplete.com>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktorplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Vikar, vikar, tilkallingsvikar. Allmennlærer Mirjam Vada Bø søker faste lærerjobber, men får ikke napp. – Er det ikke bruk for utdannede lærere? undrer hun.

Foto: Joakim S. Enger

Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

● Leder

Kaja Mejlbø | Ansvarlig redaktør

Vi har ikke råd til å miste lærere

Skolen mangler lærere. Tusenvis. Da er det et stort paradoks at folk med godkjent lærerutdanning ikke får fast jobb.

«Då er nok ein lærar på veg ut av læreryrket. For 3. år på rad står eg utan lærarjobb ved skulestart», heter det i et innlegg på Facebook-gruppa «Status lærer» fra august i år. Innlegget har 65 kommentarer. Flere kjenner seg igjen, skriver de.

13. august publiserte Utdanningsnytt.no innlegget «Fem år er nok. Nå orker jeg ikke mer». Den anonyme avsenderen beskriver hvordan hun har gått år etter år i vikariater. Hun har videreutdannet seg for egen regning, har 345 studiepoeng, men står fortsatt uten fast jobb. Nå forlater hun læreryrket.

Det samme vurderer Mirjam Vada Bø. Hun var en av de mange som kommenterte nettopp det innlegget på Utdanningsnytt.no. I denne utgaven av Utdanning forteller hun sin historie. Vada Bø er utdannet allmennlærer, men får ikke fast stilling i skolen. Nå søker hun butikkjobber.

Hvorfor skjer dette? Årsakene er mange og sammensatte, og det er geografiske forskjeller. Men noen punkter er det enkelt å peke på:

- Skolene er underbemannet ved skolestart. Når behovet blir prekært, hyrer man inn vikarer uten lærerutdanning. Slik holdes personalkostnadene nede. En ukvalifisert kan heller ikke kreve fast ansettelse, fordi de ikke oppfyller kravene i opplæringsloven.

- Kompetansekravene fra 2014 kan gjøre at skoleledere kvier seg for å ansette de som ikke oppfyller dem per dags dato. Da må de betale og sørge for ny vikar når vedkommende skal tilbake på skolebenken igjen.

- At regjeringen har satt de såkalte basisfagene matematikk, engelsk og norsk i fokus, kan føre til at lærere med en annen kompetanse og fagsammensetning blir mindre attraktive på markedet.

Uansett årsak er det vondt å få avslag etter avslag.

Forfatteren av innlegget fra august beskriver hvordan hun begynte å tvile på seg selv. Mirjam Vada Bø forteller at hun følger seg som «en de kan bruke når de trenger, men som de kvitter seg med så fort behovet ikke er like stort».

Faktum er at behovet er stort. Ifølge arbeidsgiverorganisasjonen KS er 10 prosent av de 76.000 lærerne i grunnskolen vikarer eller midlertidige. Tallene fra Statistisk sentralbyrå sier at vi vil mangle 4700 lærere innen 2040.

Skolene burde ikke ha råd til ikke å ansette sanne som Mirjam Vada Bø.

Videregående opplæring

Mangler nødvendig utstyr på yrkesfag

En fersk rapport fra Utdanningsforbundet viser at elever på yrkesfag mangler både utstyr og råvarer de trenger for å få undervisningen de har krav på.

TEKST Wenche Schjønberg | ws@utdanningsnytt.no og Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– Vi har et stort behov for oppdatering og moderne utstyr. Fortsetter denne utviklingen, er det en nedbygging mot museum, sier Knut Martin Tovslid, avdelingsleder og lærer ved yrkesfag på Nome videregående skole.

Skolen i Vestfold og Telemark fylke har én avdeling i Lunde og én i Søre, med totalt om lag 400 elever. De tilbyr blant annet elektro, bygg- og anleggsteknikk, naturbruk og teknologi- og industrifag. Utstyr og råvarer til disse linjene er kostnadskrevende.

– Etter mitt syn tar ikke fylkeskommunen ansvar for at vi skal kunne oppfylle læreplanen. Vi etterlyser en langsiktig og forutsigbar plan for hvordan utstyrsparken skal oppdateres, sier Tovslid.

Elektro verst

Nome videregående er slett ikke i en særstilling. I en fersk undersøkelse laget av Utdanningsforbundet har 786 yrkesfaglærere svart på om de har tilgang til utstyret de trenger for å oppnå kompetansemålene i læreplanen. 42 prosent svarer nei.

Forskjellen mellom fagene er store. Flertallet av lærerne på elektro (61 prosent) og teknikk- og industriell produksjon (58 prosent) svarer at elevene deres ikke har utstyret de trenger. Lavest andel er det på restaurant og matfag (29 prosent) og design og håndverk (30 prosent).

Når det gjelder råvarer, er situasjonen noe bedre. 58 prosent av lærerne oppgir at deres elever har råvarene de trenger, mens 30 prosent svarer nei.

Også her kommer elektrofag dårligst ut. 51 prosent av elektro-lærerne sier at deres elever mangler råvarer, mens bare 7 prosent av lærerne på restaurant og matfag sier det samme.

Farlige situasjoner

I undersøkelsen kommer det også fram at 7 prosent av yrkesfaglærerne mener de og deres elever

ikke har tilgang på sikkerhetsinstruks for utstyr som krever ekstra forsiktighet ved bruk. 9 prosent av lærerne sier de ikke vet hvordan de kan gjennomføre en risikovurdering av utstyret, mens 12 prosent ikke har gjort det.

Omtrent like mange (9 prosent) oppgir at de har vært i en situasjon de betegner som farlig for seg selv eller elevene på grunn av utdatert utstyr det siste året. Det fortelles blant annet om en elev som skjøt seg i låret med en spikerpistol som gikk av da den ikke skulle, en elev som ble hengende fast i en dreiebent og elever som har fått strøm i seg.

Historiene bekymrer Tormod Korpås, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet.

– Det å få opplæring på moderne utstyr og opparbeide kompetanse om riktig bruk av dette er vesentlig, både med tanke på elevers og læreres sikkerhet i opplæringen, men også senere i yrkeslivet, sier han.

– Arbeidslivet forventer dessuten at nyutdannede fagarbeidere behersker den yrkeskompetansen opplæringen skal ha gitt dem. Da er det sterkt urovekkende at så mange som 42 prosent av lærerne sier at de ikke har det utstyret læreplanene krever.

Korpås har selv jobbet som lærer og leder i videregående siden 1992. Han mener utstyrssituasjonen var bedre da han startet i jobben.

– Over flere år har Utdanningsforbundet dokumentert at det er opparbeidet et stort etterslep, og at det rett og slett ikke bevilges nok midler til utstyr. De utstyrstensive yrkesfagene lider spesielt under dette. Det er riktignok forskjeller mellom fylkene, men det er behov for et nasjonalt løft, sier han.

Reagerer på elevtilskudd

Lærer ved Nome videregående Knut Martin Tovslid understreker at de setter sikkerheten i høysetet og at de har et godt samarbeid

Fakta om undersøkelsen

• Gjennomført i perioden 5.–12. mars 2020

• De spurte arbeider på yrkesfag og er medlem av Utdanningsforbundet

Lærere som sier de mangler utstyr etter yrkesfaglig program:

- Elektrofag (61 prosent)
- Teknikk og industriell produksjon (58 prosent)
- Naturbruk (50 prosent)
- Service og samferdsel (43 prosent)
- Bygg og anleggsteknikk (42 prosent)
- Helse- og oppvekstfag (36 prosent)
- Design og håndverk (30 prosent)
- Restaurant- og matfag (29 prosent)

med lærebedriftene. Når elevene er der, får de benytte seg av deres utstyr. For et par år tilbake inngikk de også en leieavtale for utstyr med en leverandør.

– Men da tok fylket regningen. Nå må den tas av skolens budsjett, og da er vi like langt, sier Tovslid.

Han mener feilen ligger i hvordan yrkesfagene finansieres.

– Selv om kostnadene er forskjellige på de ulike linjene, er tilskuddet per elev det samme. På noen fag finnes det da ikke penger igjen til å investere i nytt utstyr eller reparere det gamle.

Tovslids kollega Jarl Håvard Borgen, som også er tillitsvalgt for Utdanningsforbundet ved skolen, mener politikerne mangler kunnskap om hva som kreves for å utdanne fagarbeidere. Hans forslag er at man går fra å kjøpe litt utdatert utstyr til heller å lease nyere utstyr.

– Oppdatert utstyr er alfa og omega. Bedrifter oppgir at de må bruke et par måneder på opplæring av elevene fordi de ikke kan bruke utstyret. Da blir det fort vanskelig å ta imot lærlinger, sier han.

Lærer og avdelingsleder Knut Martin Tovslid og kollega og tillitsvalgt Jarl Håvard Borgen ved Nome videregående skole mener politikerne mangler kunnskap om hva som kreves for å utdanne fagarbeidere.

FOTO ROAR HUSHAGEN/TELEMARKSAVISA

Arbeiderpartiet:

Fellesskapet må stille med penger

Tilskuddene må økes og de må rettes mot fagene der behovet er størst, mener Torstein Tvedt Solberg (Ap).

– I vårt alternative budsjett har vi satt av én milliard kroner til et yrkesfagløft, deriblant til oppdatering av utstyr, sier Tvedt Solberg, som sitter i Utdannings- og forskningskomiteen for Arbeiderpartiet.

Han er bekymret for hvilken opplæring elevene får, og for hva det vil ha å si for å skaffe nok lærlingeplasser.

– Fellesskapet må stille med penger som sikrer at lærlingene som bedriftene tar imot, kan det de må kunne. Slik sikrer vi at bedriftene stiller opp og tar sin del av ansvaret. Jeg synes også det er interessant at Utdanningsforbundets undersøkelse viser såpass store forskjeller mellom de ulike fagene. Vi må sørge for at tilskuddene rettes mot programmene der behovet og etterslepet er størst.

Ap-politikeren synes forslaget om leasing er interessant.

– Mange bedrifter har også gått over til leasing. Om det er noe vi må gjøre for å tilpasse regelverket slik at det er mulig for fylkeskommunene også, bør vi absolutt gjøre det, sier han.

Deler bekymringen

I Vestfold og Telemark har de brukt 18,9 millioner kroner på utstyr og anskaffelser i forbindelse med fagfornyelsen. Men det er ikke nok.

– Jeg deler bekymringen lærerne har for utstyrsituasjonen ved de yrkesfaglige programmene, sier direktør for opplæring og folkehelse i Vestfold og Telemark fylkeskommune, Helge Galdal.

Han forteller at fylkeskommunen har brukt 18,9 millioner på utstyr og anskaffelser i forbindelse med fagfornyelsen i år. Pengene fordeles etter søknader fra skolene. Men ikke alle

ønskene kan oppfylles.

– Lærerne er ikke alene om opplevelsen av at pengene ikke strekker til, sier Galdal.

Når det gjelder elevtilskuddene på yrkesfag sier han at de estimeres ut ifra det regnskapsførte forbruket per studieprogram.

– Men investeringer kommer i tillegg til disse utgiftene.

Hos Kunnskapsdepartementet peker de på at Stortinget har bevilget midler til utstyr i videregående opplæring.

– Vi satser på yrkesfag og videregående opplæring! I høst kom den største endringen i

yrkesfagutdanningen siden Kunnskapsløftet i 2006, med ny tilbudsstruktur og nye læreplaner. I tillegg bruker regjeringen i høst 850 millioner kroner på fullføring i videregående og flere læreplasser. Dette er den største satsingen på videregående siden Reform 94. Stortinget har også bevilget 25 millioner kroner til utstyr i videregående opplæring, men fylkeskommunene har også et selvstendig ansvar for å sette av midler til videregående opplæring etter lokale behov. Dette inkluderer utstyr, skriver statssekretær Anja Johansen (V) i en e-post til Utdanning.

Tariffoppgjørene 2020

– Etter dette lønnsoppgjøret er det ingen lærere som tenker «Yes, jeg er verdsatt»!

Fylkesledere i Utdanningsforbundet er skuffet over resultatet av lønnsforhandlingene. De mener likevel ikke dette er tidspunktet for en streik.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– På grunn av korona-pandemien er hverdagen i skoler og barnehager veldig mye mer krevende for de ansatte. Jeg tror mange medlemmer føler at var det et tidspunkt vi hadde fortjent et løft, så var det nå, sier Gunn Reidun Tednes-Aaserød, fylkesleder i Utdanningsforbundet Rogaland.

Natt til 16. september ble de fleste partene, deriblant Unio kommune som omfatter Utdanningsforbundet, enige i årets kommuneoppgjør. Akademikerne, som er Norsk Lektorlags hovedsammenslutning, brøt forhandlingene.

Oppgjøret har en ramme på 1,7 prosent, som er det samme som resultatet i frontfaget (se faktaboks).

– Vi var forberedt på et magert oppgjør, men jeg tror mange kjenner på skuffelsen etter å ha stått på gjennom krisen landet er i. Etter dette lønnsoppgjøret er det ingen lærere som tenker «Yes, jeg er verdsatt»! sier Tednes-Aaserød.

Provosert

Da resultatet ble kjent, takket arbeidslivsdirektør i KS, Tor Arne Gangsø, partene for å ha «tatt inn over seg alvoret i den svært spesielle situasjonen koronakrisen har ført til for kommunesektoren og for norsk økonomi generelt».

I sosiale medier gir derimot enkelte lærere uttrykk for at de mener arbeidstakerorganisasjonene godtok «for lite». Noen tar også til orde for å streike.

Det provoserer fylkesleder i Innlandet, Rannveig Theisen.

– Folk må gjerne være misfornøyde med strategien, men de må se at årets oppgjør skjer under veldig krevende omstendigheter, sier hun.

– Hva tror du om utfallet av uravstemningen?
– Jeg tror ikke den ender på et «nei». Jeg tror de fleste ser at dette ikke er et klokt tidspunkt å streike på.

Advarer om protest-stemme

Theisen får støtte av fylkesleder Geir Røsvoll i Trøndelag, Thomas Nordgård i Troms og Finnmark og Ottar Stordal i Agder.

– Alle medlemmene må gjøre seg opp sin mening, men å gå ut i streik, i den situasjonen vi er i nå, vil være svært vanskelig, sier Røsvoll.
– Jeg tror en streik ville bli møtt med lite forståelse blant folk, sier Stordal.

Da resultatet fra årets oppgjør ble kjent, skrev Lars Elvethun Torskenes, fylkesstyremedlem i Utdanningsforbundet Viken, et innlegg på Utdanningsnytt der han uttrykte sin skuffelse.

«Nå går det hele til uravstemning, og jeg vet pokker ikke hva jeg selv skal stemme. Men ender jeg med å stemme nei, er det en protestaksjon mot KS-systemet som gjennom en årrekke har svikta meg og mine kolleger som ligger til grunn», skrev han.

Agder-lederen mener en nei-stemme i uravstemningen ikke kan oppfattes som et uttrykk for misnøye med KS som forhandlingsmotpart.

– Det er opp til medlemmene å stemme nei hvis de ikke er fornøyd med resultatet. Men misnøye med KS som motpart må vi gi uttrykk for på andre måter, sier Stordal.

- Vi må være offensive ved de neste oppgjørene
Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet, og forhandlingsleder for Unio kommune, sier han for-

Dette er partene enige om:

- Kommunesektoren har samlet sett fått en ramme på 1,7 prosent.

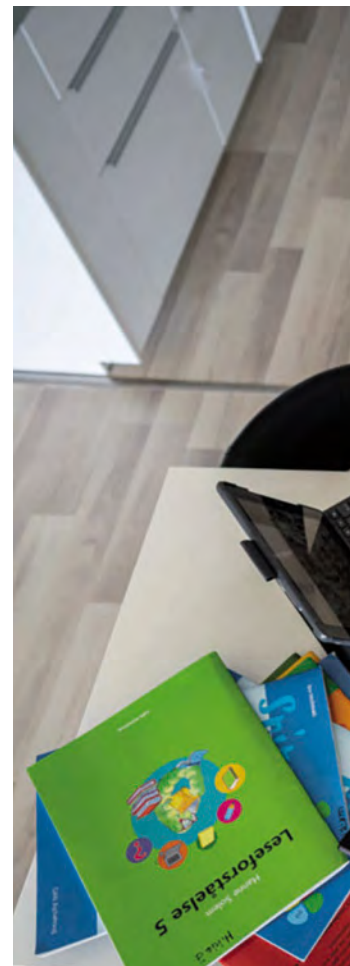
- Alle får et sentralt tillegg fra 1. september 2020 på mellom 1400 og 1900 kroner. Dette beløpet får den enkelte på toppen av sin inntekt. Ny garantilønn justeres tilsvarende.

- Alle ledere i kapittel 4 får et generelt prosentvis tillegg på 0,3 prosent av egen grunnlønn per 31. august i år. Tillegget får virkning fra 1. september 2020.

- Det er ikke avsatt midler til lokale forhandlinger i år.

- Det nedsettes et partssammensatt utvalg om kompetanse. Dette utvalget skal se på ulike temaer knyttet til kompetanse, læring, utvikling og omstilling.

- Det nedsettes et partssammensatt utvalg om heltidskultur. Utvalget skal særskilt arbeide med ulike avklaringer vedrørende langvakter og fleksisjurs.

Bildet er fra stengingen av skolene i vår. Elever i klasse 4C på en skole i Oslo får hjemmeundervisning med sin grunnskolelærer og kontaktlærer.

FOTO HEIKO JUNGE/NTB

står om medlemmene er skuffet.

– Det er langt unna det vi ønsket oss. I tillegg til lønn hadde vi flere krav med oss inn i forhandlingene som vi ikke fikk gjennom, som helsefremmende og forebyggende arbeidsmiljø og bestemmelse for kompetanse, sier han.

Utdanningsforbundet-lederne i Trøndelag og Troms og Finnmark mener det eneste positive fra årets oppgjør var at de lokale forhandlingene ble avlyst. Nå ser de fremover.

– Vi må få sentrale politikere til å skjønne at kommuner og fylkeskommuner er underfinansiert, og at bedre avlønning av lærere er avgjørende for å kunne rekruttere og beholde kompetente lærere og ledere i barnehage og skole, sier Thomas Nordgård, leder i UDF Troms og Finnmark.

– Her må alle mann til pumpene inn mot de neste oppgjørene. Vi må være på offensiven, og vi må bruke rapporten om lønnssetterslepet for lærerne

for å tette igjen gapet mellom lærergruppene og de andre kommunalt ansatte, sier Geir Røsvoll, leder i UDF Trøndelag.

Rapporten Røsvoll refererer til, kom i juni og er et resultat av arbeidet i det partssammensatte utvalget som ble satt ned etter forrige lønnsoppgjør. Utdanningsforbundets beregninger viser at lærergruppene har hatt svakere lønnsvekst de siste femten årene enn andre kommunalt tilsatte, og at gjennomsnittlig lærerlønn kunne være 50.000 kroner høyere.

Røsvoll trekker også frem avskiltingsvedtaket fra 2015 som en viktig sak frem mot valget 2021.

– Det må reverseres. Det er fullstendig respektløst å behandle en yrkesgruppe på denne måten. Og regjeringen vil få konsekvensene i fleisen når de ser hvilken betydning det vil ha for lærerman-gelen som bare øker i Norge.

Uravstemning 2020

● Ved uravstemningen får medlemmene i tariffområdet anledning til å si ja eller nei til resultatet etter forhandlingene.

De skal ta stilling til om de mener avtalen skal aksepteres eller om de mener organisasjonen skal forkaste forslaget og streike for om mulig få til en bedre avtale.

Det er så sentralstyret i Utdanningsforbundet som avgjør om oppgjøret godkjennes.

Følgende avgjør om uravstemningen blir bindende eller rådgivende for sentralstyret:

1. Har flertallet av medlemmene innen tariffområdet stemt ja til forslaget, er det vedtatt. Har flertallet av medlemmene innen tariffområdet stemt nei til forslaget, er det forkastet.

2. Er ikke vilkåret i nr. 1 oppfylt, er ikke avstemningen bindende, med mindre 2/3 eller flere av medlemmene innen tariffområdet har deltatt i avstemningen.

3. Har færre enn 2/3 av medlemmene deltatt i avstemningen og vilkåret etter nr. 1 ikke er oppfylt, er avstemningen rådgivende for sentralstyret.

Uravstemningen åpner den 30. september og lukkes den 15. oktober kl. 16. Partene har frist til å vedta forhandlingsresultatet 19. oktober.

Brudd i Oslo og Staten

Oslo kommune og arbeidstakerorganisasjonene ble ikke enige i tariffforhandlingene.

De fire hovedsammenslutningene på arbeidstakersiden, Kommuneansattes Hovedsammenslutning, YS, Akademikerne og Unio, brøt forhandlingene natt til 16. september. Verken arbeidsgiversiden i Oslo kommune eller Unio ønsker å si noe om årsaken til bruddet i forhandlingene eller hvor langt partene var fra å bli enige.

– Vi skal inn i en mekling, Da er god forhandlingsskikk å ikke uttale seg om det som skjedde i forhandlingene. Nå bruker vi energien til å forberede oss på en mekling for å oppnå er til beste for våre medlemmer, sier Unios forhandlingsleder Aina Skjefstad Andersen. Oslo-oppgjøret omfatter rundt 8700 medlemmer av Utdanningsforbundet.

Også i oppgjøret for de statsansatte brøt arbeidstakerorganisasjonene forhandlingene. Statsoppgjøret omfatter rundt 2200 av Utdanningsforbundets medlemmer. I begge disse oppgjørene er meklingsfristen satt til 14. oktober.

Aktuelt navn

– Det som er bra for Viken, er bra for Norge

Siv Henriette Jacobsen håper hun knerter «russeskolene» med vedtaket om at nærscoleprinsippet skal gjelde ved opptak til videregående skole i Viken.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no FOTO Tom-Egil Jensen

● Siv Henriette Jacobsen (54)

Hvem
Fylkesråd for utdanning og kompetanse i Viken, representerer Arbeiderpartiet.

Aktuell
Har fått igjennom at nærscoleprinsippet skal legges til grunn for opptak til videregående skole i Viken.

Høyrebastionene i Oslos nabokommuner er sterkt provosert etter vedtaket som tvinger på dem nærscoleprinsippet. Ser ikke fylkesrådet fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet at det som er bra i Hemsedal, ikke nødvendigvis er like bra i Bærum?

Vi må uansett ha like opptakskriterier i hele fylket, slik at elevene kan søke i hele fylket.

Kan ikke ulikt syn på opptaksregler skyldes ulik geografi vel så mye som ulik ideologi?

Vedtaket bygger verken på ideologi eller geografi. Det bygger på forskning. Opptak etter nærscoleprinsippet har vist seg å være et grep som kan redusere frafallet i videregående skole. Mindre frafall vil alle ha.

Er du ikke redd vedtaket er en gavepakke til dem som vil starte kommersielle skoler i og rundt Oslo?

Nei, jeg ser ingen grunn til det. Men nærscoleprinsippet vil forhåpentlig gjøre slutt på såkalte «russeskoler», altså skoler de søker seg til, som vil ha fest og russetid i tre år og som er mindre opptatt av læring. Slikt blir det trolig mindre av når det ikke rekrutteres ut fra festemiljø, men ut fra nærmiljø.

«Det er elevenes liv og fremtid det gjelder, og valget bør ligge hos eleven, ikke begrenses av foreldrenes bosted», heter det i en av mange protester i lokalavisa til Asker og Bærum. Hva mener du om det?

Det de ikke har fått med seg, er at med dette vedtaket har vi lova å bygge flere elevplasser der elev-

ene bor. Det blir flere elevplasser både på Nedre Romerike og i Asker og Bærum.

Du bor nå i Moss. Hvilke erfaringer hadde dere i gamle Østfold fylke, der elevene fikk skoleplass etter postnummeret?

Vi så aldri noe til det kritikerne hevder; at ungdomsskoleelevene ikke jobba når det ikke var karakterbasert inntak. De jobba for å komme inn på den linja de ønska seg. Det må de gjøre i Viken også.

Hvordan tenkte du sjøl om skolevalg i siste år på ungdomsskolen?

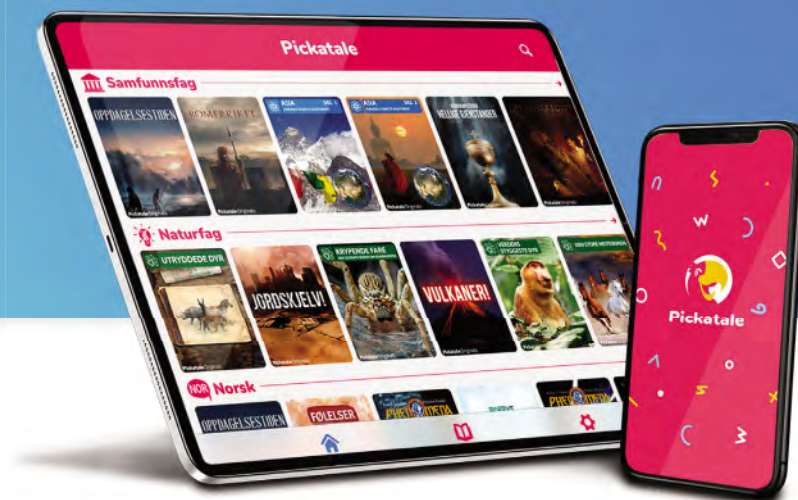
Det var ikke mye å tenke på. «Skolen», det var Andøya videregående skole. Alternativ fantes ikke.

Fylkesrådet av Ap og Sp leder Viken, men arbeider også for å legge ned den nye fylkeskommunen. Hvis Akershus fylke gjenoppstår, har dere ikke da kasta den politiske seieren om opptaksregler i gamle Akershus ut med badevannet?

Vi har vedtatt at vi skal sende et brev der vi ber om å oppløse Viken. Får vi ja, er det flere måter å gjøre det på enn å gjenopprette de gamle fylkene. Men om det blir så: I en høring utført av regjeringa sa 80 prosent at de ville ha opptak etter nærscolekriterier. Hvem veit om det ikke blir flertall for det i et gjenoppstått Akershus også? Viken er et svært sammensatt fylke. Et Norge i miniatyr. Fram til en eventuell oppløsning vil vi arbeide for å vise at nærscolekriteriet er et godt kriterium for opptak i videregående skole. Og det som passer i Viken, det passer i hele landet.

«Med dette vedtaket har vi lova å bygge flere elevplasser der elevene bor.»

Den nye lese-, lytte- og læreappen for grunnskolen

Pickatale Skole forandrer skolehverdagen for elever og lærere!

Kombinasjonen av et stort digitalt bibliotek, med bøker på norsk og engelsk, og en svært brukervennlig lese- og lytteapplikasjon, gjør det enkelt og morsomt å finne og lese bøker. Pickatale Skole kan brukes både til lesetrening og til læring i ulike fag.

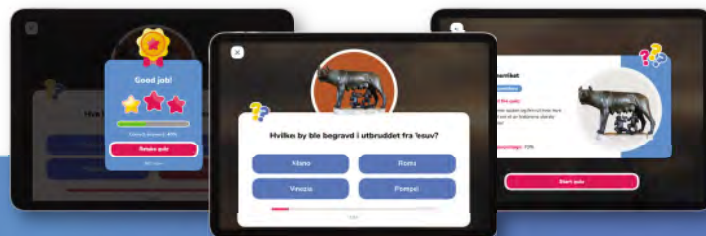
“ Fungerer veldig godt som supplement til undervisningen, og er til stor hjelp, særlig for svake lesere. Var uvurderlig under hjemmeskolen. ”

Lærerruttalelse juni 2020

Faktabøker og skjønnlitteratur

Vakkert illustrerte bøker til læring og lystlesing. Faktabøkene dekker temaer som naturfag, historie, geografi, dyr, kunst, sport mm.

Quizer

Tester leseforståelse og læring av ulike temaer.

Pickatale Skole benytter FEIDE-innlogging

Vil du prøve Pickatale Skole?

Send oss en e-post og vi returnerer en lenke med direkte tilgang til å teste appen.

Send e-post til skole@pickatale.no

Kontaktinformasjon:

Erik Wattne
Skoleansvarlig Pickatale
Telefon: +47 90636391
E-post: erik.wattne@pickatale.com

Vikarlærere på ubestemt tid

Hver tiende lærer i grunnskolen har ikke fast stilling. Mirjam Vada Bø er én av dem. – Jeg blir sliten i sjelen av stadig å bytte rolle og arbeidssted, sier hun.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no FOTO Joakim S. Enger

– Klassen jeg hadde vært klassekontakt for, skulle ikke ha meg lenger. Elevene skulle få enda en ny lærer. Det hadde vært så kjekt å få følge dem videre, men jeg var jo bare vikar, forteller Mirjam Vada Bø (33).

Da skoleåret var ferdig for sommeren, pakket hun sakene sine. Nok en gang stod hun uten en videre plan. I 2013 var hun ferdig utdannet allmennlærer. Men siden 2014, etter et år i fødselspermisjon, har hun bare fått vikariater. Aldri en fast jobb.

– Tidligere år har jeg meldt meg som ringevikar på høsten. Så har det ofte løst seg med et eller annet lengre vikariat etter høstferien. Men det er så tungt å ha det sånn, at man ikke vet hva som venter en, forteller hun.

Norge er mange lærere i minus. Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) vil vi mangle så mange som 4700 lærere bare i grunnskolen i år 2040, og bruken av

ukvalifiserte i undervisningen er utbredt. Fersk SSB-statistikk viser at 15 prosent av lærerne er uten lærerutdanning. I videregående utgjør de ukvalifiserte 21 prosent.

Samtidig er det ikke mangel på folk med lærerutdanning. Ifølge Utdanningsforbundet arbeider over 30.000 personer med lærerutdanning i andre yrker utenfor skolen.

Mirjam kan fort bli en av dem. Hun har sett seg lei av livet som evig vikar.

– Det er lærer jeg vil jobbe som, men det ser ikke ut som jeg vil få en fast jobb med det første. Nå har jeg begynt å søke andre jobber, blant annet i butikk.

– Sliten i sjelen

Ingen har oversikt over hvor mange med lærerutdanning som går i vikariater i norske skoler. Ikke Utdanningsdirektoratet, ikke Utdanningsforbundet, ikke kommunerevisjonen, ei heller arbeids-

Nå har Mirjam Vada Bø begynt å søke på andre jobber enn lærerjobber.

Definisjoner

EN VIKAR er en stedfortreder som overtar et arbeid eller stilling fra en annen for en kortere tid i den andres fravær. Vikarer har krav på fast stilling etter tre år. Forutsetningen er at vikaren trer inn for en eller flere andre som enten er syke, har ferie eller er i permisjon.

MIDLERTIDIG ANSATT kan være alt fra ringevikar, sesongarbeider, prosjektmedarbeider i et tidsavgrenset prosjekt, til en i åremålsstilling. En som går i en midlertidig stilling i fire år har etter loven krav på fast stilling.

Mirjam Vada Bø har forberedt seg og skrevet ned tankene sine på forhånd. Her sjekker hun notatene på mobilen sin.

«Jeg føler meg litt som en de kan bruke når de trenger, men som de kvitter seg med så fort behovet ikke er like stort.»

Mirjam Vada Bø, lærer

giverorganisasjonen KS. Det KS derimot vet, er at av 76.000 lærere i grunnskolen er ti prosent av disse, om lag 7600, vikarer eller midlertidig ansatt.

Bare i Oslo er 18 prosent av lærerne i grunnskolen og 25 prosent i videregående skole uten fast ansettelse, viser tall fra Utdanningsetaten i Oslo. Et uvisst antall av disse er lærerutdannet.

I august i år skrev en av dem et innlegg Utdanningsnytt.no. «Etter fem år sier jeg stopp. Jeg orker ikke mer». «Både da jeg var heltidsstudent og i etterkant har jeg fylt på med erfaring og kompetanse for å gjøre meg mer attraktiv for arbeidsgivere, både på eget og deres initiativ. Jeg trodde det skulle være nok, tenk så feil man kan ta!» ... «Så hvis du lurer på hvorfor vi har et problem med lærermangel her i landet og hvorfor mange lærere velger å jobbe med noe helt annet, spør deg selv: «Hvor mange år klarer du å sette livet ditt på vent?», heter det i innlegget, som er publisert anonymt.

Mirjam Vada Bø forteller at hun har følt seg som en kateball i systemet. At hun har begynt å tvile på seg selv. Hun har søkt nesten alle lærerstillingene utlyst i nærområdet etter at hun var ferdigutdannet, uten å få napp. Siden hun har familie og små barn, er det ikke aktuelt for henne å flytte nå.

– Har du fått noen forklaring på hvorfor du ikke får fast jobb?

– Jeg har fått høre at jeg ikke har den undervisningskompetansen de ønsker. Men når jeg har gått som vikar, har jeg jo undervist i alle fag.

Mirjam har 90 studiepoeng i norsk, 60 i kristendom, religion livssyn og etikk (KRLE) og 30 i både matematikk og kunst og håndverk. I tillegg har hun studert Interkulturell forståelse i ett år.

– Hva gjør det med deg at du ikke får fast lærerjobb?

– En blir sliten i sjelen sin av å stadig bytte rolle og arbeidssted. Jeg føler meg litt som en de kan bruke når de trenger, men som de kvitter seg med så fort behovet ikke er like stort.

Fem år ved fem forskjellige skoler

Mirjam Vada Bø har vært inne på tanken om å stu-

dere enda flere fag. I fjor tok hun kunst og håndverk: – Jeg er jo utdannet allmennlærer og trodde det skulle være nok, men jeg vet ikke helt hva jeg skal gjøre nå.

Hun kikker ned på mobilen sin. Hun har forberedt seg og skrevet ned noen tanker på forhånd.

– Jeg trives så godt med å være lærer. Det er ikke bare fagene og elevene som er så viktig for meg, men også det å ha kollegaer. Som innflytter er det fint å ha sin egen tilhørighet. Da er det viktig å ha kollegaer som jeg kan bygge et nettverk med, sier hun.

33-åringen er oppvokst i Sandnes, men har slått seg ned i Grimstad med mann og to barn på henholdsvis fem og sju år.

– Hvis jeg skal pendle langt, får jeg sett barna lite eller ikke i det hele tatt. Det ønsker jeg ikke, men jeg er villig til å kjøre og reise et godt stykke bare jeg får meg en fast jobb, sier hun.

I løpet av de siste fem årene har hun jobbet ved fem forskjellige skoler, både barneskoler og ungdomsskoler, i to forskjellige kommuner.

– Men vikariatene har ikke vært sammenhengende, så jeg har ikke vært noe sted tre år. Da ville nok andre regler spilt inn, sier hun.

– Elevene fortjener forutsigbarhet

Mirjam Vada Bø forteller at hun har fått gode tilbakemeldinger på jobben hun har gjort.

– Jeg har styrker og svakheter jeg som andre, men føler ikke at jeg ikke er god nok som lærer. Det virker derimot som det er andre regler for dem som er fast ansatte, enn for meg. De kan undervise i fag de ikke har undervisningskompetanse i, mens til meg stilles det andre krav hvis jeg skal få jobb videre.

Ennå har hun mange år igjen i arbeidslivet. Og selv om hun har begynt å se seg om etter annet arbeid enn lærerjobber, holder hun døra på gløtt.

– Kanskje ordner det seg for meg også. Kanskje jeg også skal få følge en klasse over år en gang, være med på utviklingen til elevene og se resultatene over tid.

Advarer om at kvalifiserte lærere kan forsvinne fra yrket

– Det er paradoksalt at skolen har for få kvalifiserte lærere, mens lærere som ønsker å jobbe i skolen, ikke får fast jobb, sier Turid Buan Øfsti.

«Vi må ikke miste disse som går for lenge i vikariater. Dette er noe vi absolutt bør se på.»

Turid Buan Øfsti,
sentralstyremedlem
i Utdanningsforbundet

«Dersom disse lærerne ikke skal forsvinne til andre yrker, må de tilbys fast jobb med veiledning og gode lønns- og arbeidsforhold.»

Steffen Handal,
leder av Utdannings-
forbundet

Sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet Turid Buan Øfsti mener det er viktig å beholde de lærerne som er kvalifiserte i skoleverket.

– Vi må ikke miste disse som går for lenge i vikariater. Dette er noe vi absolutt bør se på. Disse har ennå ikke valgt bort skolen, og da bør alt gjøres for at de skal fortsette som lærere, sier Øfsti.

– Det er ikke noen tvil om at det er stort behov for flere lærere i skolen, men altfor trang kommuneøkonomi gjør det vanskelig. Kommunene legger seg på minstenormen for lærertetthet, men den er jo et minimum.

Hun mener at rektorer som velger å bruke en vikar over tid, har et arbeidsgiveransvar.

– Jeg har selv vært med på å ansette lærere som har blitt brukt som vikarer over tid. Da er det jo et behov for denne personen. Skulle situasjonen endre seg, er det mulig å gå inn i en overtallighetsprosess. Da beholder læreren jobben, men må skifte arbeidssted i kommunen, forklarer Øfsti.

Lærere som går i sammenhengende vikariater, har krav på fast jobb etter tre år. Men mange opplever at de får vikariater utpå høsten, som utløper før sommeren igjen.

– En bør være litt lempelig på regelen hvis det for eksempel er et lite opphold på to måneder. En bør se på den totale lengden på arbeidsforholdet, mener Øfsti.

UDF-leder Steffen Handal mener mange av dem som går i vikariater, burde vært tilsatt i ordinære faste stillinger i et antall som er mer i tråd med det faktiske behovet.

– Dersom disse lærerne ikke skal forsvinne til andre yrker, må de tilbys fast jobb med veiledning og gode lønns- og arbeidsforhold i skoleverket så fort som mulig etter endt utdanning. Når vi vet at vi står foran en stor rekrutteringsutfordring, bør vi jo gjøre alt vi kan for at de som har lærerutdanning, velger å jobbe i skolen. Det er der de trengs, sier Handal.

– Noen av dem som blir gående i vikariat etter vikariat, har ikke de fagene som skolene etterspør. Er det en statusforskjell mellom lærere med «riktige» fag, som matematikk, engelsk og norsk, kontra de som ikke har disse fagene?

– Vi har hele tiden vært kritisk til regjeringens ensidige opptatthet av de såkalte kjernefagene. De særskilte kompetansekravene i disse fagene, og i særdeleshet vedtaket om å gi disse kravene tilbakevirkende kraft, er bare en del av dette bildet. Det må satses på lærernes kompetanse i hele bredden av skolens fag. Bare slik kan vi sikre elevene en allmennkompetanse som speiler læreplanens mål.

Den lange

En som også har opplevd å måtte kjempe for lærerjobben, er Silje Leistad Sagstuen. Hun brukte ni år på å få fast jobb i skolen.

Nå er Silje Leistad Sagstuen lærer ved Bispehaugen skole i Trondheim, men veien dit var lang. – Fineste skolen i byen, sier Sagstuen.

FOTO OLE MARTIN WOLD

veien mot drømmejobben

– Jeg begynte å grue meg i januar hvert år. Uansett hva jeg søkte på, fikk jeg ikke fast jobb. Jeg kom ikke engang til intervju. Ofte var det over 100 søkere til hver jobb, forteller Silje (45).

I dag er hun fast ansatt som lærer ved Bispehaugen skole i Trondheim, og er kontaktlærer.

– Allerede som barn bestemte jeg at jeg ville jobbe med barn. Lærer var drømmejobben min, men det var så vidt jeg ikke ga opp underveis.

Silje var ferdig utdannet allmennlærer i 2003. Men det tok lang tid for drømmen ble virkelighet.

– Kvinnelig lærer med fordypning i religion var ikke det skoleverket ønsket seg. Kvinner får jo også barn selv, og det er heller ikke en fordel. Jeg har ikke selv blitt forbigått på grunn av graviditet,

men har sett det skje med andre. Trondheim er hjembyen min, og det er her jeg er etablert, men her er det mange om beinet.

Det aller første året etter at hun var nyutdannet, tok hun en lærerjobb på Fjellværya i Hitra kommune. Med et barn på vei ukependlet hun mellom lærerjobben og mannen i Trondheim.

– Det var en strevsom vinter, ja, sier Silje.

Vikariat etter vikariat tæret også på.

– Det var så strevsomt å leve med usikkerheten. Du får en mindreverdigfølelse av aldri å nå opp. Jeg kom ut med stor iver som nyutdannet, men fikk meg en kraftig knekk.

Høst etter høst meldte hun seg som ringevikar, og i løpet av de første ukene løste det seg som regel

med et vikariat.

– Som vikar får man imidlertid også ofte oppgaver som andre ikke vil ha, men du tør ikke klage. Den du kan klage til, er også den som kan gi deg fast jobb. Skulle jeg lykkes, måtte jeg klare meg fast, forteller Silje.

Etter ni lange år, inkludert to fødselspermisjoner, gikk drømmen endelig i oppfyllelse.

– Jeg pleier ikke å skryte av meg selv, men jeg er ikke så aller verst som lærer. Det er godt å kunne vite at en kan gå til en fast jobb, med faste kollegaer. Jeg skulle ha ønsket at noen hadde turt å satse på meg før, sier Silje.

«Som vikar får man imidlertid også ofte oppgaver som andre ikke vil ha, men du tør ikke klage.»

Silje Leistad Sagstuen, lærer

Det tok ni tunge år før Silje Leistad Sagstuen endelig hadde fått seg fast lærerjobb.

FOTO OLE MARTIN WOLD

Fast ansettelse er hovedregelen

I løpet av ett år har Utdanningsforbundet flere saker der de bistår medlemmer som har gått i midlertidige stillinger.

– Det er nok likevel mange saker som ikke kommer til oss sentralt, sier seksjonsleder for juridiske spørsmål i Utdanningsforbundet, Ruth Line Meyer Walle-Hansen.

– Det er antakelig mange som går lenge i vikariat, uten å henvende seg hit. Noen av dem får bistand lokalt eller i fylkeslagene.

Forbundet har ingen eksakte tall over antall henvendelser om denne problemstillingen.

Hovedregelen i arbeidsmiljøloven er at det skal ansettes i faste stillinger. Det er gode grunner for dette: Fast ansettelse gir trygghet og er viktig for at arbeidstakerne skal ha forutsigbarhet og kunne planlegge livet sitt.

– Dersom det stadig er et stort vikarbehov, for eksempel i en kommune, vil det samsvare bedre med lovens hovedregel å øke grunnbemanningen, det vil si flere faste ansatte, fremfor stadig å benytte seg av kortvarig arbeidskraft, forklarer Walle-Hansen.

Skal drøftes med tillitsvalgte

Etter arbeidsmiljøloven skal dessuten arbeidsgiver minst én gang i året drøfte bruken av midlertidige ansettelser etter arbeidsmiljøloven med de tillitsvalgte.

– Vi er imidlertid ikke sikre på at det alltid skjer, sier Walle-Hansen.

Skal det ansettes midlertidig, kreves en hjem-

mel, dette er altså bare unntaksvis og på bestemte vilkår.

Arbeidsmiljøloven åpner for midlertidig tilsetting i nærmere bestemte situasjoner, som for eksempel ved vikariater for en annen eller der det er et rent midlertidig behov for arbeidskraft.

Er man ikke å anse som kvalifisert etter opplæringslovens bestemmelser med forskrifter, kan man ikke tilsettes fast som lærer. Etter opplæringsloven kan det ansettes midlertidig når det ikke finnes søkere med den lovbestemte kompetansen. Da åpnes det for midlertidig ansettelse inntil ett år.

– Det er også adgang til å bli midlertidig tilsatt på vilkår om å fullføre utdanningen som kreves dersom det ikke finnes søkere med den lovbestemte kompetansen, forklarer Ruth Line Meyer Walle-Hansen.

Mener midlertidig ansatte «luftes»

Selv om en har hatt et vikariat og stillingen en går i blir utlyst, har en ikke nødvendigvis fortrinnsrett til stillingen. Arbeidsmiljøloven har bestemmelser om fortrinnsrett på visse vilkår for midlertidig ansatte, men dette gjelder ikke dem som har vikariert for andre.

– Har dere eksempler på at lærere som er midlertidig ansatt, «luftes» for at arbeidsgiver ikke skal måtte ansette dem i faste stillinger?

– Ja. Det innebærer at det gjøres et opphør i de midlertidige avtalene slik at den ansatte ikke kan vise til lang, sammenhengende tilsetting som grunnlag for å kreve fast ansettelse, selv om de er kvalifisert for stillingene. En slik unngåelse av reglene er ulovlig, men kan være vanskelig å bevise, sier Walle-Hansen.

KS: – Faste stillinger er en fordel

– Generelt er det fordel å gi faste stillinger, fordi det gir en positiv stabilitet for alle parter, mener Kristin Holm Jensen i KS.

Avdelingsdirektøren for utdanning og kultur understreker samtidig at det kan være gode grunner til at vikariater er nødvendige, for eksempel ved permisjoner.

– En del steder er det lav turnover og utfordringer med å skaffe fast jobb, mens det andre steder i landet er stort behov for lærere og dermed bedre muligheter for fast stilling, sier hun.

– Hvordan jobber KS med å rekruttere og beholde lærere i lærerjobber?

– KS samarbeider med partene i arbeidslivet og nasjonale aktører om rekruttering til lærer-

utdanning. Vi er særlig opptatt av god veiledning av nyutdannede og nytilsatte lærere, som gir dem støtte og motivasjon til å fortsette i yrket. Vi er også opptatt av å bidra til at lærere får gode muligheter for kompetanseutvikling, for eksempel gjennom ordningen kompetanse for kvalitet, lærerspesialistordningen og ulike regionale kompetansetiltak, sier Holm Jensen.

Hun legger til at KS veileder kommunesektoren om riktig bruk av arbeidsmiljølovens bestemmelser om vikariater og midlertidige stillinger.

– Kjenner dere til saker der arbeidsmiljøloven har blitt brutt, ved at noen har gått for lenge som vikar uten å få tilbud om fast jobb?

– Vi har ikke ført noen oversikt over dette, svarer Kristin Holm Jensen.

«I kjærleik og politikk vinn den som veit å keie seg med ei mine som viser den største gledesrus.»

André Maurois, fransk forfattar (1885–1967)

Nasjonale prøver

Gratispakker for å følgje opp i lesing

Institutt for lærarutdanning og skoleforskning (ILS) har gjort klart to pakker for utvikling av kompetanse i å følgje opp resultatane frå nasjonale prøver i lesing.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Pakkene kan vere til hjelp når skulane skal analysere og følgje opp resultatane sine, skriv fylkesmannen.no. Det er laga ei pakke for barnetrinnet (5. trinn) og ei for ungdomstrinnet (8./9. trinn). Dei er publiserte på sprakloyper.uis.no, ein nasjonal strategi for språk, lesing og skriving sett i gang av Kunnskapsdepartementet.

Pakkene er gratis og inneheld fagleg påfyll, tidlegare publiserte prøvetekstar og oppgåver og didaktiske tips til undervisning i lesing som tek utgangspunkt i resultatane frå prøvene.

No finst det hjelp til å følgje opp resultatane frå nasjonale prøver betre.

ILL.FOTO PUBLICDOMAINPICTURES
PIXABAY

Forskning

Karakterar i 10. klasse og framtidig løn heng saman

Nivået på løna heng direkte saman med karakterar i 10. klasse, visar ein ny rapport frå NIFU.

Forskarane ved Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har følgd nær 10.000 elevar frå Austlandet i 14 år, gjennom heile utdanningsløpet og til dei kom ut i arbeidslivet, skriv NRK.

Snittlønna i 30-årsalder til ein elev med mellom fire og seks i karakterar frå grunnskolen, var i 2016 over 100.000 kroner meir enn for ein elev med mellom stryk og to i karakterar frå grunnskolen, ifølgje rapporten.

– Det du kan når du går ut av grunnskolen, er helt avgjørende for hvordan det går i utdannings-systemet. Og målet på det er 10. klassekarakteren, seier forskar Eifred Markussen i NIFU til NRK.

@NTB og Ylva Törngren

Pris

Rappiar underviste studentar i rap og songlyrikk

Rapping i praksisundervisninga for lærarstudentar gav stort utbytte for skuleelevarne, og ein pris.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Utdanningsprisen for høgare utdanning gjekk i år til Noregs teknisk-naturvitenskaplege universitet (NTNU) for nye grep i praksisundervisninga for lærarstudentar i 2019. Praksisstudentane i norsk og musikk skulle rettleie elevar i å lage ein

rap. Men først fekk studentane i oppgåve å lage ei eiga låt med eigen tekst og lydspor. Dei framførte låtane for publikum på scena Dokk-huset i Trondheim.

Praksislærer Hans Kristian Sæterbakk ved Rosenborg ungdomsskole i Trondheim er svært begeistra for utbyttet skuleelevarne hans hadde av dette. Elevane vart på førehand undervist av rapparen Jaa9 (Johnny Engdal Silset) og musikkteknolog Sjur Dagsland i aktuelle digitale verktøy, kreativ skriving og i rap- og songlyrikk. Dette skulle studentane hjelpe dei å arbeide vidare med.

– Elevane tok i bruk ord og uttrykk på rett og nødvendig vis. Dei lærte og skapte omtrent utan at dei visste om det, og heilt utan vurdering. Dette er djuplæring og dei nye læreplanane i praksis, seier Sæterbakk.

Prisen vert delt ut Direktoratet for internasjonalsisering og kvalitetsutvikling i høgare utdanning (Diku).

Rapparen Jaa9 lærte lærarstudentar om rap og songlyrikk. Det gav fornøgdje grunnskuleelevar, og ein pris. Her er Jaa9 på scenen.

FOTO GONZALES PHOTO JARLE H. MOE

Kryssordløsning

S	F	O	S	A	A
T	R	A	F	I	K
K	K	E	R	E	T
R	E	V	E	L	P
P	P	O	S	K	U
T	A	M	A	K	E
L	A	S	T	E	A
O	E	L	L	E	R
E	N	E	S	T	E
T	A	A	U	A	U
R	E	A	R	E	T
A	R	M	T	A	R
H	S	E	I	L	A
P	E	R	V	I	E
K	O	L	A	P	P
V	E	V	E	O	B
O	B	O	L	E	R
S	E	N	S	I	L
I	L	A	L	I	S
O	L	E	I	G	S
S	T	A	T	U	S
S	M	O	O	T	H
K	J	E	N	E	S
T	K	J	U	G	L
M	O	K	N	I	P
N	E	B	B	E	S
S	O	R	G	G	E
G	E	B	E	T	R
R	E	V	M	I	L
O	N	N	E	O	S
E	O	S	R	I	Y
A	D	H	E	A	E
Y	E	T	I	G	O
B	U	N	C	H	A
A	D	L	S	E	V
D	Y	B	O	U	H
U	H	L	Y	N	T
O	G	S	T	A	K
A	R	E	O	D	L
I	L	D	E	F	E
P	A	R	K	B	E
L	P	E	R	E	A
T	K	R	O	A	K
R	E	T	I	B	Z
I	P	L	I	N	E
A	L	K	G	S	T
E	M	O	R	E	N
P	N	A	K	E	N
K	I	T	R	B	L
O	C	K	B	O	C
K	B	O	C	K	B
B	U	S	T	E	R
E	R	T	S	N	M
T	B	L	U	E	R
S	A	D	A	T	R
O	C	O	E	O	P
P	L	A	R	I	N
G	S	I	D	S	U
M	E	D	D	A	E
L	I	S	E	R	B
E	F	A	L	L	E
B	U	K	S	E	N
N	E	D	E	L	A
K	S				

Vinnarar av kryssord

Vinnarane av kryssordet i Utdanning nr. 10/2020 er: Kari Dahl, Seim og Hanna Marie Hoel, Straumsgrend. Dei vil få tilsendt kvar sin boksjepp på 500 kroner. Vi gratulerer.

● Italia

Ein lærar måler temperaturen til ein av elevane sine ved ein barneskule i Milano då skulen opna att 14. september.

FOTO ZUMA PRESS/NTB SCANPIX

Skulane i gang etter eit halvt års pause

Italienske skular har opna etter den lengste koronanedstenginga i Europa.

TEKST Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

– **Vi er glade for** å sjå kvarandre att, men det er òg krevjande ikkje å kome for tett på kvarandre, seier Patrizia Zuccheta, ein lærar i Roma, til det Singapore-baserte nyhendeselskapet CNA.

Alle elevar over seks år må ha ansiktsmaske når dei bevegar seg rundt på skuleområdet. Men det er ikkje pålagt når dei sit ved pulten, så lenge dei er minst ein meter frå kvarandre, melder det italienske nyhendebyrået ANSA.

Italia var det første landet i Europa som vart hardt råka av covid-19-viruset og er det landet i Europa der skulane har vore stengde lengst; frå byrjinga av mars og fram til no.

Fleirtal utan fjernundervisning

Undervisningstilbodet til elevane har variert mykje. Rundt 60 prosent av skuleelevane i Roma har ikkje fått digital fjernundervisning, syner ei undersøking som er gjennomført av den katolske lekmanrsrørsla Sant'Edigio. Den tyske avisa Frankfurter Allgemeine skriv at høgst sannsynleg gjeld dette ein endå større del av elevane i mindre byar og på landsbygda.

Statsminister Giuseppe Conte åttarar om at gjenopninga av skulane vil by på problem i starten. Mellom anna er mange av dei 2,4 millionane enkeltpultane som skal sikre god nok avstand, blitt forseinka. I italienske skular er det vanleg at to elevar sit ved same pult.

● Sør-Afrika

Elevar flytta inn hos lærarar

Under koronanedstenginga i Sør-Afrika var tusenvis av elevar utan høve til å følgje undervisning fordi dei ikkje hadde tilgjenge til digitalt utstyr. For mange elevar var den einaste løysinga å kome attende til skulen. Ved Dendron Secondary School i eit fattig område nordaust i landet flytta avgangselevar inn hos lærarane sine, som gav dei fagleg oppfølging i små grupper.

– Dette er viktig fordi det å få ei god utdanning i Sør-Afrika avgjer kvar du endar opp her i livet, seier eleven Kopano Lephala til det amerikanske nyhendeselskapet CBS.

For å ta att tapt undervisningstid er elevane på skulen frå klokka sju om morgonen til ni om kvelden, sju dagar i veka.

● Hongkong

Fire av ti barnehagar risikerer nedlegging

Nesten 40 prosent av dei vel 1000 barnehagane i Hongkong risikerer å måtte stengje dersom dei ikkje får meir økonomisk støtte til å handtere verknadene av covid-19-pandemien, skriv South China Morning Post. Det går fram av ei undersøking blant barnehagestyrarane, som er utført av lærarorganisasjonen The Professional Teachers' Union.

På grunn av dei økonomiske verknadene av pandemien har mange foreldre fått problem med å betale for plass i barnehagane, og dette har ført til inntektssvikt for barnehagane. Åtte av ti styrarar seier dei må tære på dei økonomiske reservane for å halde seg flytande.

Utdanningsstyresmaktene i det sjølvstyrte kinesiske området har fram til no gitt barnehagane ekstra støtte for å kompensere for ekstraavgifter i samband med smittevern. Ein talsperson for styresmaktene seier til avisa at dei er villige til å sørge for å auke støtta dersom det er naudsynt.

Ny bok skal gi oppskriften på en bedre skole

Vil belønne elevene for innsatsen

Lærer Alexander Meyer mener valgfrie aktiviteter i skolen vil gi mer mestring, økt motivasjon og bedre læring.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

ILLUSTRASJON Kristin Slotterøy

– **Vi må** være ærlige: Vi tvinger barna på skolen fordi vi ønsker at de skal lære noe. Mange elever opplever ikke denne tvangen som et gode. Da får vi motstand som krever svært mye ressurser for oss lærere å håndtere. Så hvorfor ikke belønne dem for at de gjør det vi vil? sier Meyer.

Læreren og den tidligere lederen for Lærerprofesjonens etiske råd snakker engasjert via telefon fra hjemmekontoret i Valdres. For tre år siden sa han opp jobben for å skrive. I august kom «Det store skolespranget» ut på Universitetsforlaget. Over 247 sider skisserer Meyer en ny organisering av skolen, «Skolen 2.0», som han mener vil gi både lærere, elever, foreldre og samfunnet nye og bedre muligheter.

Halvor Bjørnsrud, professor i pedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge, gir en klar anbefaling på baksiden. Det har aldri vært publisert noe lignende om skoleutvikling i Norge før, skriver han.

Skoledag = Innsats + belønning

Meyers oppskrift er å dele skoledagen i to. Første delen er lærerens, i andre del velger eleven aktiviteter selv. Del to er belønning for innsatsen i del én: Gjør du ikke det du skal i første del, må du gjøre mer, som betyr mindre tid til å velge selv.

Slik blir elevene mer konsentrerte og disiplinerte, men finner også mening med skolearbeidet og får flere mestrings- og læringsarenaer, mener Meyer.

I tillegg gir «2.0-modellen» læreren autoriteten som trengs for å lede elevene i obligatorisk undervisning, uten avbrudd og uro, hevder han.

– «Dagens skole er ikke et sted barn oppsøker naturlig fordi det gir dem glede. I dag går mange barn på skolen

først og fremst fordi de må og fordi vennene deres er der», skriver du i boka. Er det en kritikk av skolen?

– Det er ikke kritikk, men et faktum. I dagens skole går 22.000 skolevegrere og 50.000 barn som mobbes jevnlig. Titusenvis av elever gruer seg til skolen, mistrives, mister læringsnisten eller dropper ut. Skolestress bidrar vesentlig til mange barn og unges psykiske uhelse. Fraværet blant de eldste elevene er høyt, og forskning dokumenterer at frekvensen av forstyrrende atferd i timene er høy. Dette er realiteter, ikke kritikk. Boken handler ikke om hvor dårlig skolen er. Den handler om bieffektene av et skolesystem tuftet på tvang, sier Meyer, og fortsetter:

– Barna tvinges til skolen hver dag i ti år, så å si helt uten muligheter til å påvirke hva, når eller hvor de skal lære og hvem de skal lære det av. Likevel har jeg ikke klart å finne skoleforskning om konsekvensene dette får for elevenes motivasjon og læringsutbytte. Det er absurd. Jeg er en varm tilhenger av intensjonene bak den obligatoriske fellesskolen. Vi trenger likevel å forstå konsekvensene av at den er obligatorisk. Det gjør vi ikke i dag.

Elevene velger selv

En av konsekvensene er, ifølge Meyer, at mange elever kjeder seg og opplever meningsløshet.

– I dag forsøker lærere å skjule tvangen. Vi lirker, manipulerer, forhandler og forsøker å gjøre undervisningen til underholdning. Vi hadde sluppet alt dette hvis elevene kunne strekke seg etter noe de synes er attraktivt. Min erfaring er at det knapt finnes grenser for hva barn og unge kan utrette om de er motiverte, sier han.

I «Skolen 2.0» vil det være lettere for elevene å akseptere at de må lære noe de kanskje ikke er så interessert i, fordi noe annet venter etterpå.

Første del av dagen er rolig, fordi elevene vet at det lønner seg å gjøre det de skal. Da jobber og lærer de mer, samtidig som de gleder seg til dagens del to, enten de velger fotball, musikk, formingsaktiviteter, matlaging eller mer skolefag.

En kjedelig uke

Meyers første møte med skoleverket var som ufaglært vikar: – Jeg lot som jeg ikke visste hva en læreplan var. I stedet laget jeg for eksempel musikkprosjekter hvor elevene fikk lage sine egne instrumenter. Engasjementet var stort, men ikke mye minnet om pensum, sier han.

Etter et par år kjente han på dilemmaet. Han følte seg illojal, og selv om han trivdes svært godt, sluttet han. Han vendte tilbake med lærerutdanning. Mer tro mot systemet engasjerte han seg som tillitsvalgt i Utdanningsforbundet og ble etter hvert medlem og leder for Lærerprofesjonens etiske råd.

Men at skolen burde vært organisert annerledes, kværnet stadig i hodet hans. Derfor eksperimenterte han, blant annet med «kjedelig uke». Da vedgikk han for en nokså urolig tredjeklasse at skolen kan virke kjedelig. Han spurte dem om de ville lære å håndtere kjedsomhet uten at det gikk ut over læring og undervisning.

I en hemmelig avstemming stemte alle elevene for. Sammen utarbeidet klassen strategier for å håndtere kjedsomhet uten at det gikk ut over skolearbeidet. For å bli gode i dette måtte de selvsagt øve, og måten de skulle øve på, var at de bare skulle få kjedelige oppgaver en hel uke, og så

skulle klassen bruke strategiene de hadde utarbeidet på forhånd når de jobbet med de kjedelige oppgavene.

– De jobbet knallhardt hele uka, og tilbakemeldingene fra klassen etterpå var alle positive, sier Meyer.

Han mener uka bekrefter at å velge selv var viktigere for elevene enn hvor underholdende undervisningen var.

Lærershow med passive mottakere

– Lærers oppgave er ikke «å la elevene utforske som de selv vil, men først og fremst å føre elevene fra deres egen «tilstand» til skolens «tilstand», skriver du i boka. Det

«Barna tvinges til skolen hver dag i ti år, så å si helt uten muligheter til å påvirke hva de skal lære, når de skal lære, hvor de skal lære det de skal lære og hvem de skal lære det av.»

Alexander Meyer

>

høres ikke særlig givende ut?

– Lærerens rammer for å la elevene utforske på egen hånd har små kår i et helobligatorisk system der fag og læringsmål er definert på forhånd og der klasserommet er primærrommet for utforskning. Derfor strever vi etter å gjøre undervisningen så underholdende som mulig, for å bøte på frihetsberøvelsen og det at vi i stor grad tar leken, barnas naturlige og primære livsuttrykk, fra dem. Vi oppnår imidlertid ikke mer læring selv om læreren gjør timen til et show.

– Elevene skal skape selv

– Jeg vil sette tvangen i en ny kontekst for elevene. I dag gir ikke læretvangen mening for mange av dem. I «Skolen 2.0» vedkjenner vi oss tvangen. Til gjengjeld belønnes elevene for innsatsen vi krever av dem. I tillegg vil de oppleve at etter hvert som de øver, mestrer de mer. Da blir deres egen motivasjon for fagene også ventelig større.

– Trass i belønning skal det fremdeles være evaluering og karakterer?

– At elever får vite hvor de står faglig, synes jeg er greit. Men tilbakemeldinger til elevene må selvsagt tilpasses alder, og individuelt.

– Et viktig poeng med valgfrie aktiviteter er at de som ikke mestrer tradisjonelle skolefag så godt, får oppleve andre mestringsarenaer, sier Meyer.

– Barn som har opplevd å mestre, tør gjerne prøve noe nytt og håndterer nederlag bedre. Rommer skolen flere aktiviteter, vil den bli et sted der flere barn opplever å mestre. Det åpner for å ivareta barn på en helt annen måte og gi dem mulighet til å utvikle lidenskap for noe. I dag er vi avhengige av at foreldrene gir barna andre steder for mestring, hvis de ikke mestrer så godt i skolen.

– Hvem skal stå for aktivitetene du ser for deg?

– Barn har masse kreativitet på egenhånd, bare de får muligheten. Blant lærere og i lokalmiljøene rundt skolene er det også mye talent og ressurser som ikke benyttes: Lærere er så mye mer enn fagene sine. De er dyktige fotballtrenere, sjakk-

spillere, gode til å danse, strikke, sy, lage mat, spille instrumenter, spille håndball, snekre, med mer. Mange kulturskoletilbud kan også lettere integreres i «2.0-skolen». Foreninger og organisasjoner, og pensjonister med spesiell kompetanse elevene etterspør, kan også bidra. Aktivitetene vil ikke være like ved hver skole, men det er ikke poenget. Aktivitetstilbudet på skolene er noe elevene skal skape sammen med lærerne.

Ifølge Meyer vil skoledemokratiet få en annen og mye større betydning i «2.0-skolen» enn i dagens skole. Når ansatte og elever i et levende skoledemokrati får mulighet til sammen å skape innholdet i den friere delen av dagen, utvikles også dypere demokratisk forståelse og sinnelag, som også er en viktig del av skolens mandat.

– Samtidig åpner det seg muligheter til å utvikle egenart, fellesskap og lokal identitet på måter vi bare kan drømme om i dagens skole, sier Meyer.

– Skoletvangen hindrer skolens mål

Undervisningstimen i «Skolen 2.0» kuttet til rundt 75 prosent av timene i dag. Det bekymrer ikke Meyer: – Forskning viser at vi kaster bort enormt med tid og ressurser på uro i klasserommene i dag. Får vi elevene til å yte mer i litt færre timer, forventer jeg at elevene lærer minst like mye, antakelig mer. Barn lærer heller ikke bare i klasserom, men hele tiden, også i den friere delen av dagen, sier han.

Færre obligatoriske undervisningstimer gir mindre undervisningsplikt. Slik kan lærerne bruke mer tid og ressurser på å være sammen med elevene, sier Meyer.

– Problemet med dagens skoleordning er at vi verken får ordentlig disiplin og struktur der vi faktisk trenger det, eller fordelene av uformell læring og lek i friere settinger. Vi må innse at måten tvangen i dagens skolesystem formidles på til elevene, hindrer oss i å oppnå mange av de målene vi har for skolen.

«Min erfaring er at det knapt finnes grenser for hva barn og unge kan utrette om de er motiverte.»

Redd Barna

Gratis **digitalt** undervisningsmaterielt

KLIMA

FATTIG/RIK

FRED

Det magiske klasserommet
5.-10. trinn

FLYKTNINGER

**IKKE-
DISKRIMINERING**

Rettighetsslottet
1.-4. trinn og
de eldste i barnehagen

BARNAS RETTIGHETER

Spennende
læring gjennom
tegneserier, filmer,
sanger, spill
og quiz.

Bli kjent med Redd Barnas digitale undervisningsmaterielt
om barns rettigheter og FNs bærekraftsmål i Norge og verden!

reddbarna.no/rettighetsslottet og reddbarna.no/klasserom

Lærer Per Vang synes det er interessant å drøfte kildekritikk med elevene Akasch Adrian Pillai og Sarah Ibrahim Moham-med. – Siden vi er på ulike sosiale medier, trenger vi å ha en god dialog, sier Vang.

FOTO MARIANNE RUUD

Lærere elever å avsløre falske nyheter

Hvor har du det fra? Det spørsmålet skal «Tenk», skoleprosjektet til Faktisk.no, lære elever å stille. Nå blir undervisningsopplegget fast post på statsbudsjettet.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Hvor leser dere nyheter?

– På Instagram.

Svaret kommer kjapt fra Sarah Ibrahim Moham-med og Akasch Adrian Pillai, tiendeklassinger ved Fyrstikkalleen skole på Hølsøy i Oslo.

I feeden deres på billeddelingstjenesten dukker det opp nyheter fra både inn- og utland. Noen kilder har de aktivt valgt å følge selv. Andre saker dukker opp fordi venner har delt dem.

En undersøkelse fra Medietilsynet i 2018 viser at halvparten av norske 9–18-åringer foretrekker nettopp sosiale medier som kilde til nyheter. Snapchat og Instagram er de to mest populære plattformene. Likevel overrasker svaret fra elevene lærer Per Vang.

– Hadde jeg spurt i klasserommet, ville de sikkert svart NRK, VG og Aftenposten. De vet godt at det er det svaret læreren er ute etter, sier han.

– Men det er flott at de svarer ærlig. Vi voksne er ofte på andre plattformer enn dem. Derfor vet vi for lite om hva de leser og hvor de får informasjon fra, mener Vang.

3 millioner kroner i revidert budsjett

Det var dette faktasjekkerne i Faktisk.no ønsket å finne ut av da de startet prosjektet «Tenk» i 2019. De ville også vite om elevene stoler på artiklene de leser i sosiale medier.

Nå, ett år senere, har de klart å samle og produsere så mye undervisningsmateriell og undervist så mange elever og lærere at politikerne ser et permanent behov for dem. Tre millioner kroner er satt av i revidert nasjonalbudsjett.

– Vi skal ikke berike oss på dette, Faktisk.no er en ideell stiftelse. Pengene gjør at vi kan jobbe mer langsiktig. Vår oppgave er å gi lærere og elever verktøy de kan bruke for å finne ut av hvem avsender er, og til å undersøke innholdet i nyhetene, forklarer Solve Kuraas Karlsen.

Han og kollega Vilde Kaasen Krogsrud har begge bakgrunn som lektorer. Det siste året har de brukt på å samle eksisterende undervisningsopplegg om kildebekreftelse og kritisk mediebruk.

– Vi har også produsert videofilmer og skriftlig materiale selv. Ettersom dette feltet er i kontinuer-

lig endring, må vi hele tiden oppdatere oss, forteller Karlsen.

På nettsidene deres ligger alt innhold og lærerveiledninger gratis og offentlig tilgjengelig. De tilbyr også kursing av både lærere og elever, for tiden i koronavennlig, digital form.

– Det er viktig at kildekritikk utøves i alle skolefag, og at dette ikke er noe man trenger å sette av dedikerte timer til, understreker Vilde Kaasen Krogsrud.

Få barn og unge sjekker nyhetene

Hos Medietilsynet er de også opptatt av at kritisk medieforståelse må få større plass i undervisningen fra tidlig alder. Den siste utgaven av deres undersøkelse «Barn og Medier» fra mars i år, viste at få barn og unge sjekker sakene de tror er falske. Mens to av tre norske 13–18-åringer i løpet av det siste året har sett en nyhet de mistenkte var falsk, sjekker bare én av tre den opp med nettsøk.

Direktør i Medietilsynet, Marit Velsand, benyttet anledningen til å etterlyse en nasjonal strategi.

– Det er bra at temaer som nettvett og kildekri-

● Bakgrunn

Tenk ble initiert av Faktisk.no i august 2019 som et prosjekt for å utvikle samarbeid, undervisningsopplegg og ressurser knyttet til fagfeltet kildebevissthet og kritisk mediebruk.

I løpet av året har Tenk blitt brukt av 60.000 ungdommer i Norge gjennom rundt 100 undervisningsopplegg. Tenk tilbyr plakater, animasjoner, filmer, skolebesøk og kurs for lærere.

Sølve Kuraas Karlsen og Silje Kaasen Krogsrud i Tenk skal vise lærere og elever hvordan de kan sjekke kilder og finne fakta. De ser det som en fordel at de begge har lærerbakgrunn.

FOTO MARIANNE RUUD

FOTO FREDRIK SANDBERG/TT/NTB

tikk får større plass i læreplanene fra høsten. For at endringene skal gi ønsket effekt, må imidlertid også lærerne få et kompetanseløft, og det må jobbes mer helhetlig, sa Velsand.

Sarah og Akasch forteller at de slett ikke stoler på alt de leser. De følger influencere i sosiale medier, men er klar over at de lever av å markedsføre produkter. Og de fikk med seg VGs sak om skuespiller Leonardo di Caprios feilaktige påstand om regnskogen som «verdens lunger» da han skulle samle inn penger til sitt fond.

– Slike saker gjør oss skeptiske også til det kjendis sprer på nett, sier Sarah.

I tillegg til Instagram er ungdommene på Snapchat og TikTok, og selvsagt innom YouTube.

For tiden er de opptatt av saker fra den amerikanske valgkampen. De har også fulgt med på «Black Lives Matter».

– Hva med konspirasjonsteorier?

– Jeg fulgte med på historien om «Pizzagate», forteller Akasch.

Konspirasjonsteorien gikk ut på at Hillary

Clinton skal ha vært delaktig i å organisere barneprostitusjon fra hemmelige kjellerlokaler i en pizzeria i Washington.

– Jeg er fullstendig klar over at dette var en konspirasjonsteori, men det er litt morsomt å lese sånt. Det tror jeg mange unge synes, sier 15-åringen.

– Har dere avslørt noen falske nyheter?

– Ja, en sak om et terrorangrep i Somalia viste seg å være «fake news». Der ble det brukt bilder fra en hendelse som hadde skjedd ett år tidligere, sier Akasch.

Spons og klikk

Tiendeklassingene forteller at de også bruker både VG, Aftenposten og NRK på nett. Og Akasch ser en del nyheter på tv.

– Jeg ser på Dagsrevyen, fordi foreldrene mine mener jeg bør det. Og av og til ser jeg Debatten hvis de tar opp et tema jeg er interessert i.

Stort sett stoler de på det de leser i norske medier. Men ifølge Sølve Kuraas Karlsen er det også ting hos de tradisjonelle norske mediene som ungdom-

mene bør være oppmerksomme på.

– Sponsing og innholdsmarkedsføring er noe av det «Tenk» underviser om, forteller han.

– Det er også viktig å vise ungdommer hvordan noen medieplattformer fremstiller nyheter for at sakene skal få mest mulig klikk for annonsørene.

– Hva med deres egen faktasjekk av regjeringspartiene nå som dere får støtte over statsbudsjettet?

– Tenk er ikke en del av Faktisk-redaksjonen, men vi samarbeider. Faktisk.no har sjekket alle partiene, og det kommer de til å fortsette med. Vi har tro på at alle politikere ønsker at elever skal lære kildekritikk og avsløre falske nyheter, sier Karlsen.

«Det er viktig å vise hvordan noen medieplattformer fremstiller nyheter for at sakene skal få mest mulig klikk for annonsørene.»

– Uten digitale verktøy hadde
aldri funnet den døde frosken

Barna i Ila barnehage
forsker på den døde
frosken «Kermit», som
de fant ved hjelp av et
inspeksjonskamera.

FOTO ILA BARNEHAGE

ddde vi sken

– Vi lette etter tidlig
rumpetroll- liv, men
fant en død frosk.
Ved dammen i skogen
ble vi sittende lenge og
snakke om døden.

TEKST Karina Lein

Pedagogisk leder Ståle Skagen understreker at Ilabekken barnehager, som består av Ila og Iladalen barnehage, har en egen IKT-gruppe som skal sørge for at alle får kompetanse i å bruke digitale verktøy.

FOTO FRANK FOSS

Ståle Skagen er pedagogisk leder i Ilabekken barnehager i Trondheim, som består av Ila og Iladalen barnehage. Han er ikke i tvil: – Uten inspeksjonskameraet hadde vi aldri funnet den døde frosken.

Sammen med sin kollega, barne- og ungdomsarbeider Geir Valøen, mottok han Den digitale barnehageprisen 2018 for prosjektet «Livet i Ilabekken». I 2020 mottok de Gullepleprisen på «Nasjonal konferanse om bruk av IKT i utdanning og læring» av Norsk Pedagogisk Dataforening og Kopinor, og de holder foredrag over hele Norge om sitt arbeid.

Til dammen der de fant frosken, hadde de med seg et inspeksjonskamera med to meter lang kabel og et kamera med lys. Det kan kobles til et nettbrett. Funnet av frosken var en del av prosjektet «Barn og filosofi i en digital tidsalder», ett av flere prosjekter der digitale verktøy har åpnet opp for å forske videre på og snakke om ulike tema.

Startet tidlig på 2000-tallet

I barnehagen begynte de å bruke digitale verktøy tidlig på 2000-tallet. Barna fikk et enkelt kamera med seg ut for å dokumentere nærmiljøet.

– Vi fikk se verden med barneblikket, forteller Valøen.

I etterkant gikk de gjennom bildene og laget en presentasjon sammen med barna. Et digitalt frø var sådd.

I 2011 dro de to til Reggio Emilia i Italia, og ble videre inspirert av Reggio-Emilia-filosofien, en filosofi forankret i Trondheim kommunes barnehager.

– Den viser blant annet til at barnet har 100 «språk», men «frarøves» 99. At digitale verktøy kan være en måte å uttrykke seg på, har vi oppdagat mer og mer, sier Skagen.

Turen til Italia gjorde noe med hvordan de tenkte pedagogikk.

– De laget et 3D-miljø for barna, noe som gjorde leken enda mer inspirerende, sier Skagen.

I filosofien understrekes også viktigheten av å dokumentere det man gjør. I dag presenteres resultatene også fra de digitale prosjekter på Ilabekken barnehagers hjemmesider.

Dokumentere faglighet

– Skriveprosessen er viktig for å reflektere over det vi gjør. Pedagogisk dokumentasjon forteller også om hvordan vi tenker ut fra ulike fagområder når vi arbeider med digitale verktøy, som for eksempel motorikk, miljø og bærekraft, forteller Skagen.

De viser også til at i rammeplanen fra 2017 er fagområdet natur, miljø og teknikk endret til natur, miljø og teknologi.

– Vi hadde det i vårt pedagogiske verktøyskrin lenge før den nye rammeplanen kom. Vi lå veldig i forkant, sier Skagen.

Sammen med Skrivesenteret ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har de utarbeidet en nettbasert digital ressurspakke som er planlagt publisert i oktober/november.

– Undringen til barna leder alltid an. Bruken av digitale verktøy er en støtte inn i det pedagogiske prosjektet, sier Skagen.

– Er det riktig å oppdra så små barn til at digital teknologi er en uunnværlig del av det å oppleve, og lære noe om, naturen?

– Nei! Det synes jeg ikke vil skal. På samme måte som barn blir kjent med botte og spade, lego og puslespill, ønsker vi at de skal bli kjent med dagens digitale verktøy. Dette er som sagt også for- ➤

«Man skal imidlertid ha med seg et godt kalibrert etisk kompass når man jobber med digitale verktøy med så små barn.»

Ståle Skagen

ankret i rammeplanen. Man skal imidlertid ha med seg et godt kalibrert etisk kompass når man jobber med digitale verktøy med så små barn, presiserer Ståle Skagen.

Ingenting digitalt kan erstatte naturopplevelser, ifølge Skagen: – Men med digitale verktøy kan barna dokumentere og forevige noen av disse opplevelsene kreativt gjennom bilder, film og lyd-opptak.

Fattig voksenblikk

I 2017 ble barnehagens gopro-kamera for første gang brukt i prosjektet Labyrinten. Like utenfor barnehagen renner Ilabekken forbi. Ved bekken ligger en steinlabyrint.

– Den viste ungene sterk interesse for: Hva lå i bunnen av den? De manøvrerte gjennom steinpassasjene med barnlig entusiasme. Vi festet kameraet til et nysgjerrig barnehode. For oss voksne ble det nok en øyeåpner å få følge barneblikket, forteller Valøen.

– Kan dere ikke følge barneblikket uten digitale verktøy?

– Selvsagt! Men vi opplever at vi får tilgang til mer informasjon, der vi selv kan styre tempoet og tiden det tar for oss å oppdage barnets blikk, interesse, kommunikasjon, undring og tilstedeværelse. Dette viste oss ikke minst hvor fattig voksenblikket er. Observatørrollen, som vi pedagoger har, er ofte begrenset. Mye går tapt på tur med en stor barne-

gruppe: Vi skal følge med, ha øynene her og der. Ved hjelp av kameraet oppdaget jeg ikke bare hva barnet var interessert i, men også kommunikasjonen mellom barna; blikkene, smilene, sier Valøen.

Han forteller videre om det pedagogiske utgangspunktet for prosjektet, som var at de skulle fordype seg i labyrinten som kulturelt fenomen.

Med kameraet fikk et av barnas blikk plutselig øye på den slinkastende roboten Taurus, kjent fra barne-TV. I og med at barnet filmet med kameraet, kunne alle få ta del i det hun så, altså følge hennes blikk.

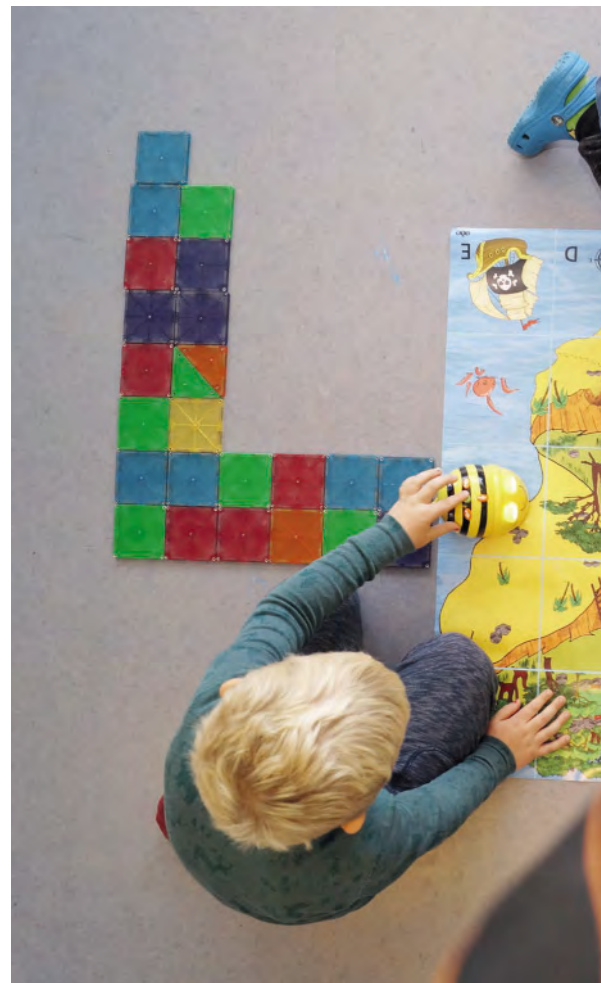
Digitale verktøy har endret hvordan Ilabekken barnehager jobber med prosjekt: – Barneblikket gir retningen for hvilken vending et prosjekt tar. Hva er barnet opptatt av? Ser de på bakken? Er det mark de er interessert i? Vannet? Hverandre? Vi må undre oss sammen med barna, sier Skagen.

Perspektivet snur

– Når vi kommer nær naturen, kommer vi også nær døden. Da oppstår filosofi, spørsmål om døden, eksistensielle spørsmål, religion, etikk, sier Skagen.

Da de fant den døde frosken, oppstod ideen til «Barn og filosofi i en digital tidsalder».

– Vi la merke til hvor filosofiske barna er. Vi bestemte oss; nå setter vi religion, filosofi, etikk i fokus, et fagområde som ofte blir litt tilslidssatt i

barnehagen, sier Skagen.

Funnet av den døde frosken gjorde for eksempel veien kortere til å snakke om mennesker som er døde: – I det rommet oppstår mye spennende, sier Skagen.

– Ved hjelp av digitale verktøy?

– Ja, vi skulle finne rumpetroll, men det var nesten ikke vann i bekken. Barna ville bruke inspeksjonskameraet for å se. Vi lette etter tidlig liv, så fant vi død. Plutselig er perspektivet snudd på hodet, sier Skagen.

– Vi satt i skogen ved dammen og snakket lenge om døden. «Kermit» (oppkalt etter frosken i Sesam Stasjon og Muppet-showet, red. anm.) ble med til barnehagen. Barna forsket på ham ved hjelp av mikroskopet. Vi koblet det opp på storskjerm, slik at alle barna fikk ta del, legger Valøen til.

Bærekraft

De har tatt med seg et fraflyttet vepsebol hjem til barnehagen. Med inspeksjonskameraet fikk de se de sekskantete rommene inne i bolet. Der inne lå også en død larve.

– Barna fikk se at andre insekter nyttiggjør seg fraflyttede vepsebol. Det gir også perspektiv på bærekraft og naturressurser, sier Valøen.

Barna har også sett inn i en maurtue ved hjelp av inspeksjonskameraet.

– De var så varsomme da de satte mikroskopet inn i maurtua. Vi hørte også på dialogen deres om å være

Her, ved barnehagen, ligger blant annet inspeksjonskamera, drone, undervannsdrone, gopro- og speilreflekskamera. Nå under tilvenningen venter verktøyene her, på nye prosjekter, sier barne- og ungdomsarbeider Geir Valøen.

FOTO FRANK FOSS

Geir Terje Nergaard er rektor ved Norsk Fotofagsskole i Trondheim og far til Vega som har deltatt i digitale prosjekter i Ila barnehage. – Jeg underviser selv og kjenner verdien av lærere som brenner for det de formidler, sier han.

FOTO FRANK FOSS

Forelder:

– Skulle ønske jeg var med på det selv

Pappa til Vega (6), Geir Terje Nergaard, synes den digitale hverdagen i datterens barnehage var så spennende at han kunne ønske at han var med på opplegget selv.

– De benyttet digitale kamera til å utforske området rundt. De så verden fra luften gjennom drone og undervannskamera for å se på livet under vann. De brukte iPad for å skape en virtuell virkelighet der illustrasjoner kom til live, sier Nergaard.

Datteren begynte på skolen denne høsten. Han tror at de digitale hjelpemidlene i Ila barnehage utvilsomt stimulerte hennes nysgjerrighet.

– I vekslingen mellom fantasi og vitenskap er digitale verktøy nesten nødvendige for kunne være i takt med tiden, mener Nergaard.

Han trekker frem pedagogenes entusiasme og lidenskap for det digitale arbeidet.

– Ståle og Geir er minst like nysgjerrige som barna de underviser. De har vært viktige inspiratorer for Vega og de andre barna i barnehagen, noe som er like viktig som det pedagogiske opplegget, mener han.

Ved avlevering og henting endte både han og datterens mor opp i lange samtaler om hva de hadde gjort og hva de planla å gjøre. De har begge selv personlig interesse for fotografi, film og digitale leketøy.

– Foreldre som ønsket det, kunne hver uke se på prosjekter barna hadde jobbet med og prate om det. Alt de gjorde ble svært godt dokumentert gjennom bilder vi fikk se på avslutninger.

– Var dere bekymret for at den digitale leken økte Vegas skjermbruk?

– Egentlig aldri. Kanskje fordi vi har ganske høy toleranse for å bruke skjerm til film, fotografi og spill. Det er ikke de digitale hjelpemidlene og skjerm som er problemet i seg selv, men hva barna ser og hvordan de bruker det. Det viktigste er at vi som foreldre involverer oss i hvordan Vega bruker det og at innholdet kvalitetssikres.

Barn i Ila barnehage leker seg med å programmere ved hjelp av Micro Bites.

FOTO ILA BARNEHAGE

forsiktig så de ikke drepte maurene, sier Skagen.

Han er overbevist om at for å lære å ta vare på kloden, må barna fascineres av og bli glad i naturen.

Gode oppdagelser

Han har ikke tall på hvor mange gode oppdagelser de har hatt ved hjelp av digitale verktøy. Skagen trekker frem en til: – En gutt sa at han «hatet» brennesle. Da tenkte vi at kanskje kunnskap om den «forhatte» planten kunne endre holdninger. Vi så på den gjennom mikroskopet. Da så vi en hærskare av insekter. Slik får vi kunnskap om at neslen gir liv til insekter og brenner for å beskytte seg. Da blir det enklere å forklare barna at det er en grunn til at den brenner, sier Valøen.

– Når vi går enda nærmere inn i dette, finner vi ut at fibre i brenneslen kan vi lage klær av, sier Skagen.

– Det er jo fantastisk morsomt både for oss og barna å vende fra det vonde til det som gir oss glede. Dette klarer du ikke uten verktøy som gjør at du kommer såpass nært barna. I barnas undring er det en enorm drivkraft. Vi pedagoger må undre oss sammen med dem, sier Skagen.

Formidle undring

– Når vi jobbet med liv og død, kommer også spørsmålet om Gud opp. Vi har flydd så høyt som mulig for å se om dronen kunne finne Gud, men vi fant ingen, smiler Skagen.

– Ønsker dere å være en motvekt til passiv skjermbruk?

– Ja, en av de viktigste oppgavene er å formidle de utømmelige bruksområdene digitale verktøy har, sier Valøen.

Samtidig ønsker de å vise at barna ikke bare kan være passive konsumenter av digitalt innhold, og at bruken ikke går ut over motorisk utvikling, tur-dager og utetid.

De har hele tiden vært i dialog med foreldrene. Før pandemien holdt de fredagskafé hver uke.

– De var veldig interessert i det vi holdt på med. Her møtte vi foreldre som var veldig positive til digitale verktøy, og foreldre som var veldig skeptiske. Skeptikerne får oss til å stoppe opp en ekstra gang og tenke over hva vi vil med dette, sier Skagen.

De to kollegaene er opptatt av at ungene skal være produsenter.

– Uterommet gjorde oss oppmerksomme på muligheten. Barn møter teknologi hver dag. Vi må lære dem å bruke det på kreative måter, sier Skagen.

– Hvordan hadde det blitt uten digitale verktøy tilgjengelig?

– Det hadde vært fint da òg. Det kommer ikke i stedet for de tradisjonelle verktøyene, men som tilskudd, smiler Valøen.

– Men, det hadde nok tatt fra oss en del muligheter. Vi har en større verktøykasse, sier Skagen.

Satte barna i jobb

– fikk sykefraværet ned

Ved å satse på ergonomisk pedagogikk fikk barnehagen ned sykefraværet. En nøkkel var å la barna klare mer selv.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Joakim S. Enger

– **For å si det sånn**, så lugget det en del i starten. Personalet trengte tid på å skjønne hvorfor vi skulle endre arbeidsmåten vår. Bare oppstarten tok ett år, sier Johnny Svensvik, styrer i Tromøy barnehage, på Tromøya i Arendal kommune

Da han startet på lederutdanningen sin i 2014, satte han i gang et eget prosjekt i barnehagen, en satsing på ergonomisk pedagogikk.

Målet var at de ansatte skulle få færre belastningsskader. Ett av knepene var å la barnehagebarna gjøre mer selv.

Å dekke bordet og ta av og på klær og sko selv er noe av det barna stort sett klarer. De minste klatrer også opp på stellebordet på egenhånd, og de får ikke sove i vogn eller seng.

– Hvorfor gjorde vi ikke dette før

Barnehagelærer Mona Thorsen, som har jobbet i Tromøy barnehage siden starten i 1991, forteller at de har fått en helt ny hverdag.

– Da vi først var i gang og så hvordan dette fikk ned stressnivået, skjønte vi ikke hvorfor vi ikke hadde gjort dette før, sier hun.

Hun sitter på en lav krakk med hjul. Slik er hun i øyehøyde med barn uten å bøye seg ned. Sånne krakker står mange steder i barnehagen.

Fire barn er i gang med å telle opp hvor mange glass og fat de trenger til dagens måltid.

– Vi har også bygd om kjøkkenet, blant annet med skuffer som det er lett for barna å ta ut ting fra, forklarer Thorsen.

I hele barnehagen er det gjort fysiske tilpasninger slik at barna kan klare mer selv.

– Vi fikk om lag 140.000 kroner i støtte fra Nav for å tilrettelegge for en mer ergonomisk barnehage. Blant annet kan benker og hyller nå heves og senkes, sier styrer Svensvik.

I garderoben viser Mario (4) hvordan han klarer å ta av og på skoene selv. Mona Thorsen sitter på krakken sin og oppmuntrer og roser ham.

– Vi liker å snakke om nærvær, ikke fravær. Får vi flere til å være på jobb, er det bedre for alle, sier styrer Johnny Svensvik.

Christoffer (2) klarer fint å klatre opp på stellebordet selv. Dette har han gjort mange ganger.

Fireåringene Tobias, Mario og Lukas dekker på til måltid.

Altmuligmannen

For å få alle fysiske tilpassinger på plass trengte de hjelp. Barnehagen har en ressurs de deler med flere barnehager.

– Vaktmesteren vår sier alltid ja og har ofte bedre løsninger enn dem vi foreslår. Men det heter vel ikke vaktmester lenger, sier Svensvik og blar i permen sin: – Byggrifter heter det nå.

Den omtalte byggriften Kenneth Løvendahl runder 50 år denne dagen. Barn og voksne møter ham med bursdagssang og pappkrone når han ankommer. Alle ansatte kommer togende med en rose til ham.

– Moro, sier bursdagsbarnet.

– *De sier du er litt av en Petter Smart og flink til å finne løsninger?*

– Jeg liker å finne løsninger og har bygd en del ting her, sier Løvendahl og får et digert kakestykke.

Flere har vist interesse for prosjektet og ber om å få komme på besøk.

– Vi har jevnlig besøk, i tillegg har jeg vært en del rundt og fortalt om hvordan vi jobber. Blant annet leier Nav oss inn for å holde barnehagekurs «Jeg klarer selv», sier styrer Svensvik.

Han har fått med seg en makker som har gjort studier i barnehagen.

Høyt nærvær

Fysioterapeut Anette Stray Johansen gjorde sitt feltarbeid her i forbindelse med masteroppgaven hun avla for nesten ett år siden. Mastergraden viser at sykefraværet har gått ned fra 8 og 9 prosent i 2011 til 2013, til 3 til 5 prosent fra 2014 og til i dag.

– Vi liker å snakke om nærvær, ikke fravær. Får vi flere til å være på jobb, er det bedre for alle. Da sparer vi også penger som vi kan bruke på andre ting, forklarer styrer Svensvik.

Å få barn til å gjøre mer selv er ikke en ny idé. Svensvik har kommet på selv.

– Nei, det er det ikke. Det var å få satt den ut i

livet og tilpasse den til vår barnehage som var nytt for oss, sier styreren.

Tunge løft er nei, fang er ja

I begynnelsen minnet de hverandre på å la barna gjøre mer selv. Nå er det blitt en selvfølge også for de minste: Christoffer på to år finner bleien sin i sin pose og klatrer opp den lille trappen til stellet. Vel oppe på legger han seg på rygg og venter på bleieservice.

Alt som kan gjøres for å minimere belastningen på de ansatte, gjøres. Men styrer Johnny Svensvik presiserer: – Vi har selvfølgelig alltid et fang å tilby barn som har behov for det.

Bare unntaksvis sover enkelte barn i vogn.

– Noen kan ha spesielle behov, og nå under tilvenningen kan det være noen som trenger det i en overgangsfase. Men de aller fleste barna sover på madrasser inne, eller på et liggeunderlag ute når de er på tur, sier Svensvik.

Petit

Ole Foss

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Farlig å være lærer i Utkant-Norge

Dagsavisen «Nordlys» kan fortelle om hvilke farer som er forbundet med å være lærer på et lite sted langt ut i utkantene. På stedet Tengelfjord i Vesterålen er den en kort veistump som trafikkeres av to biler og to motorsykler. Det finnes også en skole, med et lærerektepar på stedet. Det var dette ekteparet som fikk oppleve Utkant-Norges farer da de en kveld tok seg en spasertur på veien. Den ene av motorsyklene var nemlig i bruk samtidig, og i møtet mellom lærere og motorsykel ble sistnevnte den sterkeste. Lærerne måtte på sykehus, og skolebarna måtte få fri inntil lærervikarer kunne skaffes, og det er ikke alltid like lett.

Norsk Skoleblad nr. 40/1970

For 25 år siden

HIV og AIDS ut av grunnskolenes nye forslag til læreplaner

I læreplan for tiårig grunnskole (L97) er seksual- og samlivsundervisningen svekket. Ordene HIV, AIDS, homofili og incest er tatt ut av læreplanen. Elevene skal ikke lære om abort før i tiende klasse. KUF samarbeider ikke med Helse- og sosialdepartementet om seksual- og samlivsundervisningen i grunnskolen, og departementene legger motstridende planer.

Skolefokus nr. 16/1995

«Hva var vitsen? Hvor var spriten? Vennene, hvor var de ekte?»

Irriterende

ILL. FOTO CLARKANDCOMPANY/ISTOCK

Først gjorde han noe med reklamen. En merkelapp. Stopp! Den sluttet å komme. Herlig!

Han kunne jo lese nyhetene på nett. Sa opp abonnementet. Ikke noen papiraviser. Herlig!

Brev? Han kunne jo bruke mail. Til julekort og. Veldig kort.

Før kom det regninger. Med vinduer. Irriterende! Avtalegiro! E-faktura! Ingen vinduer å klippe ut. Ikke noe post. Herlig!

Hendte seg noen kom og ringte på. Irriterende! Om dugnader og korpsbasarer. Tigge om ditt og datt. Nei, bare penger.

Skoleturer, doruller, kaker, fisk, Jehovas Vitner, mormonere. Irriterende!

Kjøpte skjult kamera på Netthandelen.no. Billig! Trengte ikke åpne for noe slags pakk nå! Haloween Ha det! Fjas!

Twitter! Viktigperer som snakket med seg sjøl. Irriterende! Slutt!

Snapchat! Likte verken snap eller chat. Ett bilde av utsikten var nok.

Instagram! Blomster, bikkjer, utsikt, baby og solnedgang på gang. Irriterende!

Facebook! Endeløst babbel om Syden, hytta, øl,

Ole Foss

skribent og humorist

FOTO PRIVAT

rødvin og «venner».

Hva var vitsen? Hvor var spriten? Vennene, hvor var de ekte?

Neinei, kunne årne seg sjøl han. Ryddig og rent. Skål!

Skavlan, Lindmo, «venner», Farmen, Hver gang vi møtes ... irriterende! Dumt!

Ut å gå? Hilse på? Nei, vet du hva! Naboer, unger, bikkjer ... irriterende!

Adams matkasse. Glimrende! Slippe butikkhyller. Kø. Kassa. Irriterende!

Jula er fin! Syden. Billig mat og drikke, men ikke sprø svor på ribba. Irriterende!

Altfor mye snø er irriterende. Ikke noe snø nå. Irriterende det øg!

Men gjorde det egentlig noe? Nei. Han hadde det nå all right, han.

Litt ensomt av og til, men pytt pytt!

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Ren mekanikk

De eneste sensorene elevene på bilfaglinja ved Oslo yrkesskole i 1962 hadde befatning med, var sannsynligvis de som skulle felle dommen når fagprøven skulle tas. Datastyring og annen avansert bilelektronikk lå fortsatt noen tiår fram i tid; den gangen var det i det store og hele ren mekanikk som gjaldt. Ifølge Norsk kjøretøyhistorisk museum er den nærmeste bilen med panseret åpent i forgrunnen en Fiat 1959-modell, som også kan ha blitt produsert i Vest-Tyskland under navnet Neckar. Bilen som får sjekka understellet, er av merket Austin, trolig modellen Cambridge A50 fra 1956, mens bilen som er heist opp på bukken i bakgrunnen, er en Ford Taunus, sannsynligvis 1957-modell.

FOTO LEIF ØRNELUND/OSLO MUSEUM **TEKST** HARALD F. WOLLEBÆK

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV John Roald Pettersen

Ubehagelig litteratur har også sin plass i barnehagen

Litteraturarbeid i barnehagen

Av Therese Garshol Syversen
Fagbokforlaget 2020
236 sider

Barnelitteratur må betraktes som kunst, i likhet med voksenlitteratur. Likevel kan den neppe løsrives fra det pedagogiske, skriver Therese Garshol Syversen.

Skal vi tro forfatteren av boka *Litteraturarbeid i barnehagen*, Therese Garshol Syversen, står det ikke så bra til som mange tror. Forskning i skandinaviske barnehager tyder på at arbeidet med litteratur er satt til side i barnehagelærernes faglige bevissthet. Det er så mye annet som skal gjøres, og så mange fagområder som skal ivaretas. Undersøkelser viser også at mange barnehager har et utdatert bokutvalg og at de voksne ofte velger tradisjonelle bøker når det skal leses for barna.

Therese Garshol Syversen er stipendiat ved Høgskolen i Innlandet. Hun underviser ved barnehagelærerutdanningen og arbeider med en doktorgrad om barnehagelærerutdanning og litteraturformidling. Syversen har et uttalt ønske om å løfte fram arbeidet med litteratur og barnehagelærernes rolle som formidler, og hun har levert en bok som absolutt bør kunne bidra til dette. Både når det gjelder hovedmålgruppen, barnehagelærerstuderenter og de som jobber i barnehagene.

I første del av boka, «Litteraturens verdi», drøfter hun det grunnleggende spørsmålet: Hvorfor skal vi lese med barn? Og hvem er egentlig barneleseren? Hvordan forstår og tolker et barn en tekst eller en bildebok? Her er det mye kunnskap å hente og mye å reflektere over for den voksne. Hun stiller også gode og kritiske spørsmål ved hele spørsmålet om «nytteverdi». Er barnelitteratur først og fremst et pedagogisk verktøy, eller skal den betraktes som litterær kunst og billedkunst? Forfatteren tilkjenner at boka bygger på en tanke om at barnelitteratur, i likhet med voksenlitteratur, må betraktes som kunst. Barnelitteraturen kan likevel neppe «løsrives fra det pedagogiske». Dette er et av kapitlene der forfatteren leverer et godt grunnlag for bevisstgjørende og viktige faglige diskusjoner.

I del 2, som fyller de fleste sidene i boka, tar forfatteren for seg litteraturutvalget i barnehagen. Her gjennomgår hun blant annet de ulike sjangrene som sakprosa, fantastisk og realistisk litteratur, barnelyrikk, bildeboka, og ikke minst: modernis-

– Forskning tyder på at barnelitteratur er satt til side i barnehagelærernes faglige bevissthet, skriver Therese Garshol Syversen i denne boka.

ILL.FOTO PIXABAY

tisk, eksperimentell og ubehagelig litteratur. Det sistnevnte er et nytt begrep og omfatter bøker om tabubelagte emner som for eksempel skilsmisse, død eller omsorgssvikt og vold i hjemmet. Gro Dahle har blant annet levert flere bidrag til denne sjangeren de siste årene. Barnehagene er svært forsiktige med bruken av slik litteratur, hevder Therese Garshol Syversen, og mange har en tanke om at disse kun skal brukes ved behov. Det vil si hvis et barn i barnehagen har opplevd noe slikt. Denne tanken har forfatteren sterke innvendinger mot. Her legges det også opp til gode diskusjoner og refleksjoner.

Siste del av boka er viet «hvordan». Hvordan kan man drive god litteraturformidling i barnehagen? Hvordan kan man bli en lesende barnehage? Hva er dialogisk lesing, og hvorfor er noen forskere på kollisjonskurs her? Forfatteren skal ha ros for at hun også legger vekt på hvilken betydning det fysiske miljøet har for god formidling.

Avslutningsvis i denne solide og reflekterte boka vender forfatteren tilbake til spørsmålet «hvorfor», og skriver: «Gjennom møter med litteratur kan lesere i alle aldre drømme seg bort og leve seg inn i andres perspektiver og virkeligheter. (...) Litteratur kan endre oss på et dypere plan, gi oss innsikter vi ikke trodde var mulige – hvis vi tør å ta den i bruk».

Øg nettopp derfor bør de som jobber, eller skal jobbe, i barnehager, lese og diskutere denne boka.

Å knekke en fagkode

Historikerens kode. Veien til historisk forståelse

Av Jan Frode Hatlen
Universitetsforlaget
2020
188 sider

Jan Frode Hatlen har skrevet et viktig bidrag til kunnskap om hvordan historiefaget kan og bør formidles.

Å kode noe innebærer at innholdet gjøres hemmelig eller uforståelig for utenforstående. Gjennom motsatt prosess; avkoding eller dekode, gjøres det samme budskapet allment tilgjengelig. Når man i klasserommet eller i forelesningssalen, eller på en arena utenfor skolen eller universitetet, skal utøve historiefaget, må man avkode fagets kode. Dette er utgangspunktet til historiker Jan Frode Hatlen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, når han i bokform viser veien til økt historisk forståelse.

De siste årene er flere bøker om historisk metodekunnskap utgitt. Forfatteren lener seg naturlig nok på disse og på tidligere forskning innen historiedidaktikk, pedagogikk og læringspsykologi. I tillegg har han undersøkt hvordan studenter og historikere oppfatter og opplever historiefaget. Resultatet er en helhetlig og strukturert gjennomgang av historiefagets rammeverk, der sentrale emner i faget, som kildekritikk, samarbeidslæring og metakognisjon blir viet egne kapitler.

Språket i boka er klart og godt, med sikker bruk av fagterminologi og klargjørende språklige bilder. Metaforer i mellomtitlene, som for eksempel «stillasbygging» og «flaskehals», bidrar til at innholdet klargjøres og spisses. Det gjør også titlenes i spørsmålsform, som «Så må vi pugge årstall?» og «Handler historisk literacy bare om tekst?». Det er i samtlige åtte kapitler en uanstrengt vekslende mellom egne forskningsfunn og referanser til oppdatert faglitteratur. Når det vises til forskning på historisk literacy, kunne forfatteren imidlertid med fordel ha brukt nyere eksempler enn undersøkelser fra 1980-tallet og faglitteratur fra første del av 1990-årene.

Hatlens innføringsbok er naturlig nok tett forbundet med historiefaget i skolen. I og med at den blir utgitt omtrent samtidig med innføringen av Fagfornyelsen, den største endringen i norsk skole siden Kunnskapsløftet i 2006, er det litt pussig at det helt grunnleggende begrepet i fornyelsen

av læreplanverket, dybdelæring, ikke behandles grundigere. Heller ikke de tre tverrfaglige temaene som kom inn i skolen denne høsten, blir kommentert. Spesielt det ene av disse, demokrati og medborgerskap, ville det ha vært naturlig å knytte til historiefaget.

Et tema i Fagfornyelsen som derimot blir utfyllende behandlet, er kildekritikk. Betydningen av kildekritikk kan knapt overdrives, påpeker Hatlen innledningsvis i kapitlet «Kildekritikk som historisk literacy». I tillegg til å gjøre rede for sentrale begrepspar innen kildekritisk teori, som indre/ytte kildekritikk, levning/beretning og instrumentell/funksjonell kildekritikk, argumenterer han overbevisende for at kildekritikk står like sterkt i dag som på 1800-tallet.

Alt i alt er Jan Frode Hatlens bok et viktig bidrag til kunnskap om hvordan historiefaget kan og bør formidles. Selv om den først og fremst er rettet mot studenter, lærere og historikere, vil alle som har interesse for historiefaget, kunne ha nytte og glede av forfatterens refleksjoner og vurderinger.

Betydningen av kildekritikk i historiefaget kan knapt overdrives, ifølge Jan Frode Hatlen.

ILLFOTO PIXABAY

Digitale ferdigheter er viktig, men ikke nettbrett

● Afshan Rafiq

● Elisabeth Isachsen Rye-Florentz

medlemmer av Høyres
utdanningsfraksjon
i Oslo Bystyre

FOTO: OSLO HØYRE

Nettbrett rulles ut til et ukjent antall førsteklasinger, selv om det er tvilsomt om dette er den beste veien til digital kompetanse og neppe styrker grunnleggende ferdigheter.

Det er vanskelig å spå, særlig om fremtiden, men vi kan forestille oss at morgendagens arbeidstakere må kunne tenke kritisk, ha evnen til kreativitet, utholdenhet og konsentrasjon. For å lykkes med det må man kunne det grunnleggende: lese, skrive og regne. Barna våre går først og fremst på skolen for å erverve kunnskap og tilegne seg de grunnleggende ferdigheter som skal sette dem i stand til å delta i verden rundt seg både som borgere og arbeidstakere når de blir større. Det er hovedmålet med skolegang. I tillegg er skolen en viktig arena for dannelse, for hvordan man omgås andre mennesker, skaper vennskap, kjenner mestring og glede, og fysisk, og nå også psykisk fostring. Skolen er også vårt aller viktigste instrument for integrering og sosial mobilitet. Det skal ikke spille noen rolle hvor foreldrene dine kommer fra, hvor mange bøker de har i bokhyllen og hvor mye de tjener. Norsk skole er gratis, og alle skal ha muligheten til å skape sin egen fremtid gjennom den. Samtidig har det de senere år vært en storstilt utrulling av nettbrett til elever fra første klasse på mange skoler over hele landet. Bruk av nettbrett skal blant annet styrke elevenes motivasjon, gjøre nivåinndeling lettere og heve elevenes digitale ferdigheter. Gjennom dette saliggjørende verktøyet er målet at flere skal komme seg gjennom skolen. Med håp i hånd, men på et svært tynt kunnskapsgrunnlag stevner man frem.

Innføring av nettbrett representerer et radikalt paradigmeskifte. Selv om forskning på digitale læringsenheter og deres påvirkning på hvor mye barn lærer av å bruke dem kontra tradisjonelle bøker er et nytt forskningsfelt, vet man noe. Anne Mangen ved Lesesenteret i Stavanger har forsket på effekter av digitalisering av lesing. Ved kortere tekster spiller det ingen rolle om elevene leser på skjerm eller papir, ved lengre tekster husker elevene flere detaljer og klarer å lese betydelig lenger når de leser på papir. Nettbrettet i seg selv distraherer, detaljene sitter ikke. I dag faller én av fem gjennom i utdanningsløpet og klarer ikke å fullføre videregående skole fordi de mangler de grunnleggende ferdighetene. Mange av dem er funksjonelle

analfabeter, ute av stand til å lese en avis eller skrive en søknad eller CV. Mon tro hvor mange som vil havne i denne statistikken om noen år.

Et kjent argument for innføring av nettbrett er at man må henge med i tiden. Det er altså en klokkefremt på at én type digital læringsenhet skal revolusjonere norske elevers digitale ferdigheter. At nettbrettet i seg selv oppleves som mer motiverende, trekkes ofte frem, men det er et svakt argument for innføring. Er det snakk om indre motivasjon som gir driv til å fortsette og til ikke å gi seg når oppgaven er vanskelig og løsningen synes langt unna? Eller er motivasjonen overfladisk og styrt av poenger og premier? Og hvem har sagt det skal være lett? Å lære krever innsats, man kommer ikke langt ved å gå minste motstands vei.

Vi vet at dyktige, faglig sterke lærere er den viktigste forutsetningen for barns læring. Men metode og praksis er ikke irrelevant. Det er enkelt og vanlig å utpeke lærerne og deres mangel på digital kompetanse som problemet. Oslo-byrådets strategi for læringsteknologi i grunnskolen sier: «Store ulikheter i lærenes kompetanse truer prinsippet om likeverdig opplæring i en fellesskole for alle.» Det stilles altså ikke spørsmål ved læringsteknologien i seg selv, bare lærerne. Hva hvis det er nettbrettene som læringsflate i seg selv som er det egentlige problemet? Det radikale paradigmeskiftet bringer også med seg en hel del konsekvenser man ikke nødvendigvis har overskuet. Faktorer som barn og skjermtid er én ting, avhengigheten og datadeling med verdens største teknologigigant er en annen. Forlagsbransjen påvirkes også fordi skolene kjøper færre bøker enn før. Fallende etterspørsel vil på sikt påvirke tilbudet. Fortsetter utviklingen, blir det færre bøker å velge mellom også for de skolene som ikke er heldigitale. Med et dårligere bokutvalg vil det bli vanskeligere for skoleeiere å velge bort nettbrett.

Digitale ferdigheter er én av fem grunnleggende ferdigheter i Kunnskapsløftet som elevene skal tilegne seg, og de fleste er enige om at dette er vik-

«Hvem har sagt det skal være lett? Å lære krever innsats, man kommer ikke langt ved å gå minste motstands vei.»

nett

tig. Den digitale verden byr på mange muligheter også i skolen, som vitaliserings- og simulerings-teknologi, programmeringsfag i tillegg til at nettet er en utrolig kilde til stoff som kan hentes på ulike plattformer. Det er svært gunstig, kanskje spesielt i videregående, men det viktigste er at læreren får tak i det. Elevene trenger ikke øve seg på nettsøk, de trenger å øve seg på å tenke, på å skille det sentrale fra det perifere.

Argumenter som at barna «føler seg mer motiverte og føler mer mestring» er ikke et godt nok grunnlag for å innføre nettbrett til førsteklassinger. Ei heller skolemyndighetenes generelle redsel for å være avleggs. Teknologisk utvikling

kan ikke stoppes eller dikteres, men vi kan velge hvordan vi ønsker å bruke den. Det er derfor ikke digitalisering i seg selv som fortjener kritikk, men et fragmentert skoledigitaliseringsprosjekt med alvorlige mangler. Istedenfor å parkere debatten, slik vår egen kunnskapsminister ønsker, bør den løftes til et høyt politisk nivå. Og så lenge det er et lokalt ansvar, bør skoleledelse og skoleeiere rundt i landet bråstoppe og tenke seg godt om. Det er ikke for sent, det er ingen skam å snu. Norsk skole skal være kunnskapsbasert. Utgangspunktet for dette paradigmeskiftet må være at barna lærer mer gjennom bruk av nettbrett. Så langt er det lite som tyder på det.

«Teknologisk utvikling kan ikke stoppes eller dikteres, men vi kan velge hvordan vi ønsker å bruke den.»

i tråd med rammeplan og fagfornyelse

Gratis undervisningsopplegg og egne elevsider med filmer, aktiviteter og tekster om barnerettigheter og FNs bærekraftsmål.

- ✓ Barnerettigheter
- ✓ Rettighetsskoler
- ✓ Demokrati og medborgerskap
- ✓ Bærekraftig utvikling
- ✓ Folkehelse og livsmestring
- ✓ UNICEF-runden

www.unicef.no/skole

unicef
for hvert barn

Vi er mer enn mange nok pensjonister til å kunne kalles en medlemsgruppe

● **Marit Hærnes**
leder av pensjonistrådet
i Bærum, Viken
FOTO PRIVAT

Hvordan kan pensjonistrådene bli en vital og meningsfull del av Utdanningsforbundet?

«Hvorfor skal ikke pensjonistene ha en egen søkerrubrikk på Utdanningsforbundets hjemmeside?»

For ca. halvannet år siden ble noen av oss gamle tillitsvalgte i Norsk Lærerlag og Utdanningsforbundet Bærum kontaktet av lokallagsstyret med en forespørsel om vi kunne tenke oss å starte opp et pensjonistråd i Bærum. Siden Akershus ville bli erstattet med Viken, var det åpenbart at den eneste logiske måten å organisere pensjonistene på, måtte være i kommunene.

Vel og bra, vi hadde lenge savnet et lokalt forum for pensjonister, så vi sa oss villige til å forsøke å starte opp «noe». Ja, for hva skulle dette egentlig være?

Vi har hatt mange diskusjoner om hva vi vil at et pensjonistråd i Utdanningsforbundet skal være og hva det ikke skal være. Vi har arrangert flere samlinger for Bærums-pensjonistene, og de har blitt meget godt mottatt. Mange har savnet en naturlig møteplass for gamle kollegaer, de fleste med lang fartstid i Bærum.

Likevel ønsker vi ikke at pensjonistrådet bare skal være det. Vi ønsker å skape et pensjonistråd med mange funksjoner, og vi ønsker å være en naturlig del av Utdanningsforbundet generelt.

Så langt har vi hatt møter med medlemmene om hva et pensjonistråd er, og hva våre medlemmer ønsker at vi skal være og gjøre, og ikke minst: hvorfor det er viktig å fortsette som medlem selv om man blir pensjonist. Vi har hatt praktisk informasjon om forsikringsordningene, orientering om Landsmøtet høsten 2019 og saker derfra, diskusjon om saker vi ønsker å fremme på årsmøtet i lokallaget.

Møtene har vært kombinert med lokalbaserte kulturinnslag. Vi arrangerte julelunsj og hadde planlagt tur til Kistefoss denne våren. Dessuten har vi funnet vår naturlige plass i lokallagsstyret og på kurs og møter i regi av det. Samarbeidet med lokallagsstyret har vært utmerket, og vi føler oss på alle måter ønsket, inkludert og støttet.

Vi er enige om at vi ikke vil være en konkurrent til eldresentrene. Derfor jakter vi ikke på interessante foredragsholdere (selv om vi også kan invitere til spennende innledere og foredragsholdere når det er relevant). Vi ønsker ikke å være et reisbyrå, men en tur eller utflukt blir det plass til likevel, gjerne lokalt.

Mange har meldt seg inn i Pensjonistforbundet. Det er ikke noe motsetningsforhold mellom det og fortsatt medlemskap i Utdanningsforbundet.

Det er fint at mange engasjerer seg i pensjonisters vilkår og velferd!

Det er fortsatt mye vi ikke helt har fått klarhet i, og som vi antar at andre pensjonistråd også diskuterer. Hvilken rolle kommer fylkeslaget til å få for de mange lokale pensjonistrådene som nå blir dannet? Hva med samarbeid mellom nabolag? Hva med det sentrale pensjonistrådet, hvilken rolle skal det spille i forhold til fylkes- og lokallag? Vi føler oss ukomfortable med at vi oppnevnes og ikke velges, som jo er den naturlige måten å tre inn i et verv på!

Hva er begrunnelsen for en slik bastard av en ordning? Og hvorfor skal ikke pensjonistene ha en egen søkerrubrikk på Utdanningsforbundets hjemmeside? Svaret vi fikk, er at vi ikke er en medlemsgruppe! I Bærum er vi flere enn 800 pensjonister. Hvor mange er vi på landsbasis? Jeg antar at vi er mer enn mange nok til å kunne kalles en medlemsgruppe. Det har Viken skjont, og det har Bærum skjont, der finner pensjonistene lett fram til rett person og rett sak.

Det nye fylkeslaget, Viken, hadde invitert alle pensjonistledere og lokale kontaktpersoner til en dags samling denne våren. Målet er at det skal være pensjonistråd i alle kommuner. Vi så fram til denne samlingen, men som alt annet måtte den jo avlyses. Vi så også fram til Nordisk pensjonisttreff i Alta, der vi håpet å møte representanter for mange andre kommuner, ikke minst de som ble utnevnt til sentralt pensjonistråd. Det ble også avlyst, men vi rakk å støte på enda en vanskelig problemstilling: Hvem skal dekke kostnadene for deltakere på samlinger, kurs og lignende for pensjonistrepresentanter fra lokale lag? Ingen andre tillitsvalgte betaler for deltakelse. Da må vel samme prinsipp gjelde for pensjonistrepresentanter? Vårt lokallag bevilget 10.000 kroner for at lederen skulle kunne delta, men det var ingen selvfølge. Det lå ikke midler inne i budsjettet siden dette er nytt.

Vi skjønner alle at nye ordninger må «gå seg til». Så langt er det inspirerende at det skjer mye nytt og utfordrende. Derfor hadde det vært spennende å få høre hva andre i samme situasjon tenker, hva andre lag gjør, og ikke minst: Hvordan kan vi sammen skape en vital, oppegående og meningsfull del av Utdanningsforbundet?

Jeg håper på mange innlegg om dette.

Er alle lærere sosialister?

● **Per Kristian Solevåg**

fylkesstyremedlem og
kontaktperson videre-
gående opplæring, Utdan-
ningsforbundet Viken

FOTO PRIVAT

En ting har alle lærere til felles: rettferdighet, likebehandling og utjevning av sosiale skiller.

«Enten har lærere større sannsynlighet for å bli sosialister, eller så har sosialister større sannsynlighet for å bli lærere.»

Fra tid til annen dukker påstanden opp om at alle lærere er sosialister, naturligvis som regel fra høyresiden i norsk politikk. Emneknaggen #jævlasosialist hadde også sin storhetstid i sosiale medier for litt siden, som et svar på en uttalelse fra Siv Jensen. Noen blir kanskje fornærmet av en slik påstand, men hos meg vekker det heller nysgjerrighet. Stemmer dette, og i så fall, hvorfor er det slik?

Det første spørsmålet er relativt lett å finne ut av ved hjelp av statistikk. Det andre spørsmålet er derimot litt vanskeligere å besvare. For å avsløre poenget med en gang: Utsagnet stemmer ikke. Det stemmer like dårlig som å si at alle forretningsmenn er kapitalister og liberalister, eller at alle trøndere har bart, for den saks skyld. Lærere er et snitt av befolkningen, og dette bør da gjenspeiles i politisk tilhørighet. Men kan høyresiden ha rett i noe av påstanden likevel?

I september 2015 var det en artikkel om akkurat dette temaet her i Utdanning, der valgforsker Johannes Bergh kom med kalde fakta. Den viste at det er flest lærere på SVs valgliste med 31 prosent, etterfulgt av Rødt med 22,7 prosent, KrF og Venstre med 18,8 og 19 prosent. Sist på listen kommer Høyre med 7,8 prosent og Frp med 4 prosent.

Stortingets egen valgoversikt viser i tillegg en klar venstrevridning i norsk politikk i alderen 18–39 år, med et aldersskifte i perioden mellom 40–49 år, der høyresiden i politikken får mer innflytelse på velgerne. Mange stemmer altså forskjellig ut ifra hvilken aldersgruppe de tilhører og bygger opp under klisjeen om de unge radikale og de eldre konservative. Den samme oversikten viser at kvinner har en større tilbøyelighet for å stemme på partier på venstresiden av politikken enn menn, og velgere fra nordlige deler av landet og Innlandet likedan. Hvis du som leser dette er en 30 år gammel kvinne fra Trøndelag, er sannsynligheten for at du stemmer rød-grønt derfor stor. Og motsatt, er du en 55 år gammel mann fra Østlandet, er det ikke usannsynlig at du stemmer borgerlig.

Den høye andelen av lærere på valgliste for de ulike partiene viser to ting: Lærere er engasjert i politikk, og lærere har en større tendens til å stemme venstre-sentrum enn høyresiden i politikken, overnevnte forskjeller tatt i betraktning.

Hvorfor er det slik? Det er to mulige forklaringer. Enten har lærere større sannsynlighet for å bli sosialister, eller så har sosialister større sannsynlighet for å bli lærere. Valgforsker Johannes Bergh mener at lærere preges av arbeidsmiljøet de kommer inn i, og at arbeidsmiljøet ofte er preget av sosialistisk tankegang. Jeg personlig svelger ikke den påstanden rått. Egen erfaring er at diskusjonene på lærerrommet viser et vidt spekter i politisk tankegods, men én ting har alle lærere til felles; rettferdighet, likebehandling og utjevning av sosiale skiller. Kan det ligge noe her? En av de viktigste tankene i sosialismen er nettopp likeverd og likebehandling, fellesskapet står sterkt. Dette er verdier som lærere har i ryggmargen, og trolig har de denne før de begynner å jobbe som lærere. Kan det være at personer med en slik fellesskapstankegang har større sannsynlighet for å bli pedagoger? Jeg våger å tro det.

Hva er en egentlig en sosialist? Ordet sosialisme kan brukes både om kommunisme og anarkisme, men også om sosialdemokrati, det styrende politiske systemet i Norge de siste 70 år. Sosialdemokrati er definert av Store norske leksikon slik: «... vektlegger betydningen av individuell frihet og anser en relativt høy grad av politisk eller demokratisk kontroll med markedsøkonomien som nødvendig for å bygge ut den enkeltes frihet til å bestemme over eget liv. Med utgangspunkt i hensynet til individets frihet, og en likest mulig fordeling av slik frihet, går sosialdemokrater derfor inn for at staten skal jevne ut sosiale og økonomiske forskjeller og innføre et blandingsøkonomisk system, blant annet med utbygging av offentlige velferdsordninger i det som gjerne blir omtalt som en velferdsstat.»

Dette høres jo tilsynelatende positivt ut. De fleste politiske partier i Norge vil nok mene at en eller annen form for velferdsstat er bra. Det er jo tross alt sosialdemokratiet som har gitt oss betalt fødselspermisjon med tilhørende kvinnefrigjøring, sykepenger og rett til ferie, velferdsgoder som alle innbyggere i landet har nytt av i større eller mindre grad. Alternativet er et liberalt demokrati som man for eksempel har i USA, der slike rettigheter ennå ikke er innarbeidet. Er det slik vi vil ha det? Er vi ikke i bunn og grunn sosialister alle sammen?

Om luftslott og ingeniørkunst

● Trudi Henrydotter Eikrem

førstelektor ved Institutt for planlegging og administrasjon og skuleretta samfunnsfag (IPAS), Avdeling for samfunnsfag og historie (ASH), Høgskulen i Volda

FOTO PRIVAT

«Elevar har ikkje utvikla ei grunnleggjande forståing for samanhengar, og medisinen som blir føreskriven, er integrering.»

I den nye læreplanen for samfunnsfag er grensene i dei gamle disiplinlaga viska bort. Integrert kunnskap og djupnekunnskap er dei nye fyndorda, kva det enn betyr.

Som undervisar i samfunnsfag ved lærarutdanninga i Volda har studentane og eg jobba saman om å «dekod» den nye læreplanen for samfunnsfaget. Kva er det elevar skal ha kompetanse i, og korleis stiller såleis den nye læreplanen indirekte krav til lærarens kompetanse?

Studentane studerte og drøfta innhaldet, og nokre konkluderte med at «det blir litt som at læraren skal vere jurist, lege, forskar, ingeniør og NASA samtidig». Ja, tenkte eg. Kva krav stiller det i så fall til meg som utdannar av utdannarane? Eg har kjent på den same maktesløysa som kom til uttrykk i ein godt vaksen samfunnsfagstudent: «Eg angrar! Dette er eit altfor stort ansvar!» Ho tenkte på fridomen som planen gir, utan å gi det. For i den nye planen har ein løyst opp grensene mellom vitskapane og disiplinlaga som skulefaget samfunnsfag var konstruert kring.

Kanskje er det eit uttrykk for den endelege erkjenninga av eit erfart nederlag. Konstruksjonen samfunnsfag, som skulle tene demokratiet gjennom å overlevere forteljingane om menneskerettar, likeverd og yringsfridom. Forteljingar som konstituerer oss som folk og individ og bidreg til å samle oss på ein måte som kan gjere oss sterke når krisene trugar. Dette faget har spelt fallitt.

Dagens unge har berre fragmenterte forestillingar om kva demokrati er, langt mindre kunnskap om demokratiets premisser. Dagens unge har ikkje fått overlevert forteljingane som viser korleis dei store fenomena spelar seg ut i forhold til kvarandre, korleis hendingar skaper dynamikk og set i gang samfunnsprossar. Dagens unge har ikkje fått trening i å legge puslespel, men berre fått overlevert brikkene som bitar lagt ved sidan av kvarandre. Forteljingane er stilt opp ved sidan av kvarandre som enkeltrom i ei bygning som ikkje finst. Samfunnsfag. Eit luftslott.

Om den nye læreplanen er utforma på ein implisitt diagnose, er det kanskje nettopp denne: Undervisning og overlevering har vore prega av brotvisse innsikter stilt opp ved sidan av kvarandre.

Elevar har ikkje utvikla ei grunnleggjande forståing for samanhengar, og medisinen som blir føreskriven, er integrering. I den nye læreplanen for samfunnsfag er grensene i dei gamle disiplinlaga viska bort. Integrert kunnskap og djupnekunnskap er dei nye fyndorda, kva det enn betyr. I planen som løftar fram identitet som eit sentralt fokusområde, slettar ein det som måtte ha vore av skulefagets røter og faglege identitet. Med mindre morgondagens lærarar har historie i sin fagkrets, er det lite direkte faghistorisk som skriv seg fram i planen. Samfunnsfagplanen er overraskande svak på eige historiemedvit i eit dokument der nettopp dette fenomenet blir løfta fram som ei viktig forgreining av identitetsspørsmålet.

I læreplanen vert det stilt store krav til læraren, nett slik studenten kommenterte. Krava kunne kanskje ikkje vere mindre. Lærarutdanninga er femårig, og med mastergrad i botn bør lærarar kunne operasjonalisere ein praksis med utgangspunkt i krava. Så klart må dei kunne skjøne at krigen må inn, og kva var det som måtte ut? Naturlegvis skjønar alle unge lærarstudentar dette, dei som kjem til lærarutdanninga med ei fallitt samfunnsfagopplæring i ryggsekken. For i ei femårig lærarutdanning som allereie er like overlest som den ordinære grunnskuleutdanninga der alle fag snart ikkje lenger er fag, men berre ein einaste stor lapskaus kalla integrert kunnskap; i denne suppa der det ikkje lenger er plass til pugging og nedfelling av analytiske strukturar gjennom systematisk arbeid med etablering av kognitive skjema, i denne gryta skal studentane våre kokast til eksamen.

For meg som har studert historie, didaktikk, politikk og fandens oldemor i eit langt liv, som har 20 års praksis frå undervisning i grunnskulen, sjølv for meg er læreplanen sveitt. Kvar byrjar vegen inn i ein praksis til å leve med for den som modig nok har tatt på seg ansvaret for å overlevere demokratiske og reflekterte borgarar til framtids-samfunnet?

For òg til oss i høgskulesektoren har kravet om

integrering kome, trass i at vi har sterke disiplin-tradisjonar som skaper rammer for motsetningane vi treng for å ha levande og faglege diskusjonar. Når grensene vert fjerna, avskaffar ein også frontane som skaper dei motsetningane vi treng for å få lov til å leve med meiningsbryting. Som gjer det mogleg å oppfylle vitskapens fremste løfte og kvalitet: Det er ikkje berre lov å tvile, det er ei lov at du skal tvile. I så fall kan den nye læreplanen lesast som nok eit nyliberalt angrep på akademisk fridom, trass i at den fremjar kritisk tenking som eit av fleire fyndord.

Kan vi vente oss det når dei som skal trenast, ikkje ein gong kjem til å kjenne disiplinfagas rammer? Korleis skal mine studentar som har studert

geografi og ikkje historie, vere i stand til å stille kritiske spørsmål til historiske forteljingar når identiteten til faget er borte? Den tilsynelatande fridomen i den nye læreplanen skaper med dette ein annan tvang. Med dei faglege føresetnadane som forvaltning av planen gjer krav på, blir lærarane av i morgon slavar av sin eigen inkompetanse.

Problemet, som er strukturelt, blir i god nyliberal tradisjon overlate til den enkelte lærarstudent å løyse. Manglar du kunnskap? Studér meir! Kjøp eit kurs, til dømes etterutdanningskurs som vert arrangert av UiX for å hjelpe nyutdanna lærarar med å overleve som lærar. Det bidreg til å halde academia inne i kunnskapsproduktive marknadssystem som genererer verdier.

«Korleis skal mine studentar som har studert geografi og ikkje historie, vere i stand til å stille kritiske spørsmål til historiske forteljingar når fagets identitet er borte?»

At den nye læreplanen, med ein fridom det ikkje er mogleg å forvalte, korrupperer berekonstruksjonen til samfunnet, ser ikkje ut til å ha streifa «ingeniørane», som har prestert det kunststykket det er å bygge eit solid luftslott.

Høgskulen
på Vestlandet

Nye mastertilbud ved HVL

Er du lærar og ønskjer å styrke fagkompetansen din med ein master? HVL tilbyr to nye masterutdanningar frå våren 2021.

- > Master i Didaktiske praksisar
- > Master i Praktisk utdanningsvitskap

Deltid 50% over 4 år. Søknadsfrist 15. oktober.

Les meir på hvl.no/vidare

● **Politikk**

Hvordan velge fagforening: en kort innføring

For noen uker siden hadde jeg en interessant samtale med en bekjent av meg. Han er en oppegående kar, men er som folk flest mindre opptatt av politikk. Vi pratet om hva man burde stemme i politiske valg fremover, først og fremst ved kommende stortingsvalg. «Hva er viktig for deg?» spurte jeg. Som de fleste andre var han mest opptatt av enkeltsaker, og ikke de ulike partienes langsiktige mål for samfunnet. Det er helt greit, sånn er vi mennesker, meg inkludert. Man kan selvsagt også la være å stemme, men har da ikke lov å klage i etterkant, litt klisjéaktig sagt. Ingen er enig i alle kampsakene til «sitt» parti og kan gjerne være enig i enkeltsaker fra partier på den politiske skalaens andre ende. Men grunnverdiene er ofte helt forskjellige. Hvilket samfunn får vi, hvis vi følger parti As politikk i ti år, og parti B? Jo, ganske så ulike, og her er kjernen bak valget av parti: grunnverdiene i partiet. De må være førende for valget, førende på tvers av enkeltsaker.

Hva har dette med valg av fagforening å gjøre? Ganske mye. Før jeg ble tillitsvalgt, jobbet jeg ved en videregående skole i Lier. Siden jeg er lektor, vil flere fagforeninger gjerne ha meg som medlem. Jeg er ikke enig i all politikken til Utdannings-

forbundet. Hvorfor da være medlem? Noen sier: Fordi vi er størst. Ja, vi er størst, og det har sine klare fordeler, men det er ikke et argument i seg selv. Noen mener det er mange flinke folk i Utdanningsforbundet. Det er jeg helt enig i, men det er helt sikkert flinke folk i de andre fagforeningene også. Hvorfor da være medlem? Det handler om grunnverdiene igjen. Å se hele mennesket, fra barnehage til høyere utdanning, er mye viktigere enn smale nisjer i utdanningssektoren. Ting i livet henger ofte sammen; dette gjelder også de ulike stadiene av skolegangen. Solidaritet, samhold og likeverd er noen av grunnverdiene til Utdanningsforbundet, til forskjell fra individualisme og ulikhet. Dette er grunnverdier jeg mener er essensielle for at vi skal skape gode og trygge arbeidsplasser for alle ansatte, og den beste utdanningen for det mest verdifulle vi har, våre barn og ungdom. Derfor mener jeg at politikken til Utdanningsforbundet fører til den beste skolen over tid. Derfor velger jeg Utdanningsforbundet.

Per Kristian Solevåg | fylkesstyremedlem og kontaktperson for videregående opplæring i Utdanningsforbundet Viken

Jeg mener at politikken til Utdanningsforbundet fører til den beste skolen over tid. Derfor velger jeg Utdanningsforbundet, skriver Per Kristian Solevåg.

ILLFOTO MARIANNE RUUD

● **Svar til «Det siste vi trenger i skolen akkurat nå, er økt læringstrykk»**

Elevene våre skal ikke havne bakpå

I det siste har Hans Fredrik Grøvan, stortingsrepresentant for Kristelig Folkeparti (KrF), hatt flere utspill. «Det siste vi trenger i skolen akkurat nå, er økt læringstrykk», skriver han på Utdanningsnytt.no 20. august, og fortsetter: «Lærerne bør prioritere relasjonsbygging og trygghet fremfor å ta igjen den tapte undervisningen fra i vår.» Jeg vet at KrF har gode intensjoner, men jeg er uenig i hans konklusjon om å ta det rolig med læring og kunnskap nå i høst.

Alle lærere vet at relasjonen med eleven er det viktigste grunnlaget for god læring. Derfor er ikke relasjon og læringstrykk i strid med hverandre, slik det virker som om KrF mener. Gode relasjoner fører til mer læring. Det gir rom for at læreren kan øke læringstrykket i et trygt tempo.

I vår la mange skoler og ansatte ned en enorm jobb for å gi elevene god opplæring i en krevende

situasjon. Undersøkelsene etterpå viser dessverre at en del elever lærte mindre enn vanlig. Særlig gjelder det elever som ikke kommer fra veldig ressurssterke familier og som får mindre hjelp hjemmefra. De trengte ekstra oppfølging og tilpasset læring. Disse elevene har allerede dårligere forutsetninger enn andre. Nå havner en del av dem enda lenger bakpå. Derfor er det de som nå trenger mer hjelp fra skolen og lærerne til å ta igjen det tapte. Derfor må vi sørge for et godt læringstrykk i et riktig tempo.

Vi skal ha høye forventninger på vegne av barna våre, fordi de fortjener det beste. Derfor er læringstrykk også en god ting. Lærere har planlagt undervisning, satt seg inn i fagplaner og forberedt et løp for elevene som henger sammen faglig. Vi som samfunn kan ikke la elever få progresjonshull i fagene de lærer. Skoler og

lærerkreftene må sammen med elevene sørge for å tette disse hullene. Man skal ikke i etterkant si at pandemi-generasjonen i norsk skole var de som lærte mindre enn andre, men heller at de er dem som greide seg godt. I høst alene skal vi bruke nesten 850 millioner kroner til målrettede tiltak for at skoleelevene våre ikke havner bakpå. Det fortjener de.

Lærerne våre sitter med enorm kompetanse, og de har vist at de virkelig kan trå til. Jeg stoler på lærerne. De kjenner eleven og klassene best og vet hva som trengs i sitt fag. De er dyktige, bygger gode relasjoner og et godt miljø i klassene. Slik dannes et skolemiljø der læring blomstrer. Med det vil læringstrykket komme av seg selv og ikke tvinges frem. En slik skole vil Venstre og jeg ha.

Guri Melby | kunnskaps- og integreringsminister

Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår.

Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

● Språkdeling i norskbøker

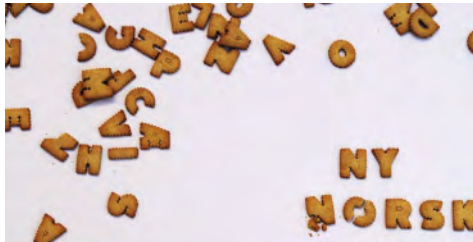
Språkdelinga bør vere i nynorskens favør!

Eit nytt skuleår er i gang med både nye læreplanar og nye lærebøker, og det får som vanleg alvorlege konsekvensar for nynorskelevane. Nynorskversjonar av fleire lærebøker er forseinka frå forlaga, det er stor mangel på nynorske digitale læremiddel, og dei språkdelte lærebøkene i norskfaget favoriserer bokmålet.

Lærebøkene i norskfaget er unnatekne kravet om parallellitet og kjem ofte i språkdelte utgåver med veksling mellom bokmål og nynorsk.

Sidan alle elevar skal lære både nynorsk og bokmål, høver det godt med språkdelte bøker i norskfaget, men skal praksisen med språkdelte lærebøker forsvarast pedagogisk, bør språkdelinga vere i nynorskens favør.

Nynorskelevar treng å sjå meir nynorsk for å bli

trygge hovudmålsbrukarar, og bokmåselevar treng å bli eksponerte meir for sidemålet sitt.

I norskbøkene som allereie er tekne i bruk av tusenvis av elevar på trinn 1 i vidaregåande skule landet rundt, er spriket i fordelinga mellom nynorsk og bokmål stort. Nokre forlag held seg godt innanfor det som er rimeleg, medan andre har under 30

I norskbøkene som er i bruk hos elevar på trinn 1 i vidaregåande skule, er spriket i fordelinga mellom nynorsk og bokmål stort, skriv Synnøve Marie Sætre.

ILL.FOTO INGER STENVOLL

prosent nynorsk i bøkene. Det er heilt uakseptabelt og kjem ingen til gode, snarare tvert imot.

Noregs Mållag meiner at fordelinga mellom nynorsk og bokmål i slike læreverv må vere jamnare, og at det ikkje kan vere meir bokmål enn nynorsk. Det må bli nedfelt i den nye opplæringslova.

Å møte meir nynorsk er ein fordel for alle elevar, uavhengig av kva som er hovudmålet deira.

Synnøve Marie Sætre | fungerande leiar i Noregs Mållag og lærar ved Ulstein vidaregåande skule

greentech

- Et sikkert valg siden 1995

Enten du er leverandør av brukt IT-utstyr til oss, eller du er en miljø- og prisbevisst kunde, så skal du føle deg trygg på at det vi leverer er markedsledende. Brukt utstyr som kommer til oss blir sortert, slettet på en NSM godkjent måte, oppgradert, testet og kategorisert før det klargjøres for videresalg.

Brukt utstyr kan ha ulik slitasje og enkelte bruksmerker, samt ulik alder. Derfor kategoriserer vi utstyret for å gi en bedre oversikt. Vi kaller det: Premium, Pro og Basic.

Dell Precision T7600 Workstation
9.995,-*

HP Elitedesk 800 G2 SFF
4.995,-*

Apple iPad 32GB (2017)
2.495,-*

HP Elitebook 840
4.995,-*

Har du spørsmål om innlevering eller kjøp av brukt IT utstyr? Les mer på: www.greentech.no

Nettbutikk: shop.greentech.no
Privatkjøp: itmarked.no

*) Priser inklusive mva og frakt. Minimum 1 års garanti.
Vi selger brukt IT utstyr som er slettet og klargjort for gjenbruk.

Greentech AS | Fokserødveien 31 | 3241 Sandefjord | org 974 696 177 | tel 995 44 995 | post@greentech.no

Kommuneøkonomi

Me kan ikkje laga gull av gråstein!

I mange norske kommunar er ein i gang med eit budsjett for 2021 og ein økonomiplan for åra som kjem. Rådmennene skal foreslå eit budsjett som skal syta for at vi får ein god barnehage til borna våre, ein skule som stettar heile samfunnsmandatet sitt og hjelp og pleie til dei som møter utfordringar i livet.

For ein som bruker fritida si i lokalpolitikken, er dette ein enormt ansvar og ei svært krevjande oppgåve. Det vanskelegaste er å balansera alle forventningane hos innbyggjarane og samstundes vareta alle delane av velferdsstaten. Likevel må me ha tillit til at dette vert gjort med eit heilskapleg blikk.

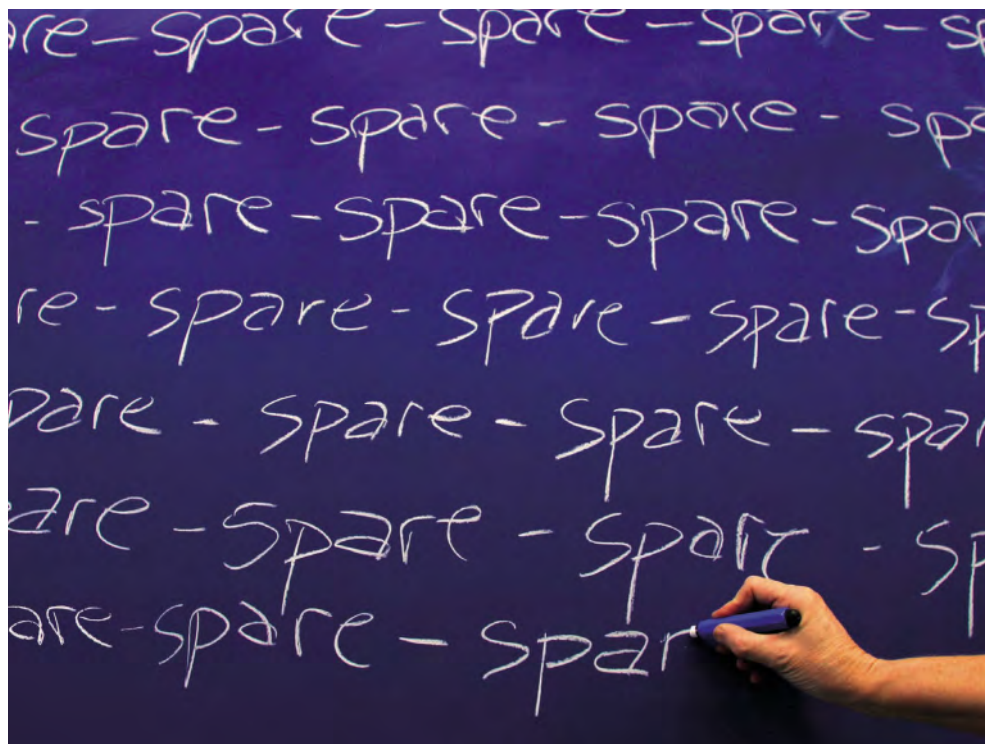
Det er med stor uro me får meldingar om at midlar regjeringa seier er tildelt kommunane, ikkje ser ut til å ha kome fram dit dei var tenkt og der dei trengst; ute i skule og klasserom. Det gjeld no i pandemien, men me har sett det før, mellom anna då kommunane fekk midlar til tidleg innsats. At midlar fordelte av Stortinget til eit gitt føremål vert nytta til det det skal, er diverre ikkje sjølvst. Den lokale handlefridomen kommunane har, må ta skulda. At pengane vert nytta til andre føremål enn skule, er ikkje fordi skulen ikkje treng midlane. Skulesektoren er underfinansiert i svært mange kommunar og får tildelt heilt urealistiske budsjett.

Det kan ein mellom anna sjekka ved å samanlikna det som det nasjonale informasjonssystemet Kostra kallar «forventa utgiftsbehov» for dei ulike sektorane med det Grunnskolen informasjonssystem (GSI) viser at kommunen har brukt.

Då vil ein ofte finna tal som tyder på at skulesektoren finansierer deler av helsesektoren. Då vert ikkje ressursane til dei to store sektorane i norske kommunar fordelt i tråd med ansvaret til sektorane. Dette er noko lokalpolitikarar over heile landet bør spørje etter. Fine ord og lovnader er bra, men hjelper lite i drifta av ein skule!

Ikkje berre covid-19 gjer kommuneøkonomien skral. Våre tillitsvalde har i fleire år meldt om kutt som gjer det svært krevjande å driva skule forsvarleg. Rektorar vert sett i ein mest umogleg spagat når dei skal driva skule innanfor heilt urealistiske økonomiske rammer. Når me samstundes slit med rekruttering til læraryrket, bør mange verta uroa!

Fleire politikarar har i det siste snakka varmt om meir ressursar til skulen. Det er bra, men det må gjerast noko med både rammene skulen får og

Dei langsiktige konsekvensane av ikkje å satsa på skulen er dramatiske. Det må politikarane sjå, skriv Marit Himle Pedersen.

ILL.FOTO BO MATHISEN

Utdanningsforbundet og underreguleringa

Trygdeoppgjeret må

korleis desse tildelingane vert gjort. Tek ein ikkje tak i dette no, er eg redd me vil sjå fleire skulenedleggingar i åra som kjem. Mange stader er det ikkje meir å kutta i driftsbudsjettet!

Dei langsiktige konsekvensane av ikkje å satsa på skulen er dramatiske. Det må politikarane sjå. Mange snakkar fint om inkludering, integrering, praktisk og variert undervisning med meir. Stadig nye oppgåver vert lagt til skulen. I skulen er me klare til å ta dette oppdraget alvorleg, men då må politikarane gi oss rammene. Me kan mykje, men ikkje laga gull av gråstein!

Marit Himle Pedersen

sentralstyremedlem Utdanningsforbundet

Leiaren i Utdanningsforbundet Steffen Handal har saman med leiar i Fagforbundet kritisert trygdeoppgjeret, der me pensjonistar igjen kjem ut som taparar. Sidan 2014 har pensjonistane tapt kjøpekraft i alle trygdeoppgjør, bortsett frå i 2019.

«Vi krever som et strakstiltak at pensjonene skal reguleres i tråd med et gjennomsnitt av prisstigning og lønnsvekst (50/50 prosent). Dette vil sikre at pensjonistene ikke får redusert reallønn og mindre i lommeboka. En slik løsning er også i samsvar med det opprinnelige forslaget til pensjonsreform».

Dette har vore Unio sitt standpunkt, men landsmøtet i Utdanningsforbundet vedtok hausten 2019 at «Utdanningsforbundet vil arbeide for at løpende pensjoner ikke underreguleres». Dette fordi det er den einaste måten me som pensjonis-

Vi trenger ikke flere spesialpedagoger

Det som barnehagebarn trenger, er omsorg, lek, læring og danning, ifølge barnehageloven.

Professor i barnehagepedagogikk, Berit Bae, som har utdannet barnehagelærere i mer enn førti år, har sikkert tenkt tusenvis av ganger: «Hva er det nå egentlig barn trenger i barnehagen?» Til «Første steg» nr. 3/2017 uttalte hun: «Det er tre viktige temaer som er verdt å ta vare på i den nordiske barnehagemodellen: relasjoner, lek og natur». Det er vel hva barna med vedtak om spesialpedagogisk hjelp trenger, for eksempel Hannah, som var omtalt i Utdanning nr. 9 i år.

Barna trenger omsorg, og de trenger gode relasjoner til de andre barna og til voksne i barnehagen. De trenger kjærlighet og nærhet, slik at de føler seg sterke, elsket og selvstendige. I disse pandemitider har barnehagene vært organisert annerledes. Kanskje mange barnehagebarn har kjent kjærligheten og nærheten mer enn før. I hvert fall har noen barnehageledere tenkt at vi kan fortsette med pandemiorganisering også etter pandemien.

Barn trenger å øve seg i å leike. De trenger venner. I Molde kommune var vennskap satt på dagsorden i lang tid: En tok «vennskap på ramme alvor». Mange av barna med vedtak om spesialpedagogisk

hjelp har ekstra behov for hjelp til å komme inn i leiken og få seg venner i barnehagen. Dette har barnehagelærerne mye kompetanse i! Vennskap og lek fører til et godt selvilde og robuste barn. Også i skolen trenger mange barn hjelp til å få gode relasjoner, kjærlighet og nærhet, og hjelp til å komme inn i leiken.

Språk- og kommunikasjonsvansker er den vanligste utfordringen. Hva fremmer språkutviklingen best? «Musiske aktiviteter, god samtale, samvær omkring tekst og allsidig lek» skriver Anne Høigård i boka «Barns språkutvikling». Dette har barnehagelærerne mye kompetanse i!

De flerspråklige barna i barnehagen trenger også hjelp. De skal snakke morsmål hjemme og norsk i barnehagen. De trenger å dras inn i leiken med de andre barna, de må bli sett og få gode relasjoner.

Vi trenger ikke flere spesialpedagoger i barnehagen. Spesialpedagogikken kommer fra en tradisjon med mer opplæring som mål. Arbeidet med barna som trenger noe ekstra må imidlertid gjøres. Det må lages planer og settes av tid til det arbeidet.

Knut Løken, Molde
barnehagelærer og spesialpedagog

● **Aktuelt** | 6 Løsningsoppgaver i en rart tid ● **Min favorittlærer** | 20 Minir Kristjánssons favoritt er Sissel Maron ● **Reportasje** | 22 Sjelves gjeder og farer ● **Intervju** | 25 Ny start for Ida etter en kjip vår

UTDANNING

I en kommentar til oppslaget i Utdanning 9/2020 skriver Knut Løken at barnehagen ikke trenger flere spesialpedagoger, fordi barnehagelærerne har den nødvendige kompetansen allerede.

FOTO JOAKIM S. ENGER

på dagsorden

tar kan halda tritt med utviklinga utan å tapa. Kvifor seier ikkje Steffen Handal at underreguleringa må opphevast? Tidlegare leiår i Fagforbundet Jan Davidsen er no, som leiår i Pensjonistforbundet, krystallklar på at underreguleringa må opphevast. Her bør det vera grunnlag for ein brei allianse.

Eit anna spørsmål som reiser seg, er korleis Utdanningsforbundet har arbeidd i Unio for å få dei andre medlemsorganisasjonane med på å arbeide mot underreguleringa. For oss pensjonistar er no tapet av kjøpekraft merkbar. Kampen mot underreguleringa må bli ei viktig sak fram mot stortingsvalet neste år. Her ventar me at Utdanningsforbundet viser handlekraft på vegner av dei snart 40.000 medlemmane som er pensjonistar.

Magne A. Reigstad | pensjonist, Troms

Kvifor seier ikkje leiår i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, at underreguleringa av pensjonar må opphevast? Tidlegare leiår i Fagforbundet Jan Davidsen er no, som leiår i Pensjonistforbundet, krystallklar på at underreguleringa må opphevast. Her bør det vera grunnlag for ein brei allianse, skriv Magne A. Reigstad.

FOTO JØRGEN JELSTAD, JOHNNY SYVERSEN

● Fysisk aktivitet

Kroppsøving er ikke konkurranseidrett

Jeg har alltid vært ekstremt stolt av å være lærer i kroppsøving, engasjert i fagfeltet og opptatt av å øke fagets status. Fra jeg fikk min første klasse i 2012, har jeg imidlertid møtt mange elever (og voksne) med et snevert syn på faget. Ofte gjelder dette elever som driver med organisert idrett på fritiden og som venter seg at kroppsøving er en forlengelse av dette. Noen ser også på faget som mindre viktig og et slags «fritimefag».

Det er kanskje ikke så rart, siden dette dessverre er oppfatningen blant mange lærere og ved mange skoler; en oppfatning som på mange måter er blitt tradisjon. Når jeg tenker tilbake, var dette også på flere vis min egen oppfatning av faget som barn/ungdom. Dette må endres!

«Vi bygger karakter»: Jeg gikk forbi en skole med dette vinduet nylig og måtte bare ta et bilde. Dette er ett av hovedmålene for hele utdannings-systemet, men er også mye hva kroppsøving egentlig dreier seg. Det dreier seg ikke om «et friminutt fra teoretiske fag», om å løpe fortest, hoppe høyest, ta flest armhevinger, være best i ballspill eller annen idrett. Det dreier seg om

Vi bygger karakter, står det øverst på dette vinduet. Det er akkurat hva kroppsøvingfaget dreier seg om, skriver Hege Danielsen.

ILLFOTO HEGE DANIELSEN

å oppleve variasjon og mestring, bli inspirert til livslang bevegelsesglede, lære om kropp og helse, utvikle seg og sin identitet, flytte grenser, samarbeide med andre, respektere regler, reflektere over læringsprosesser, med mer. Dette er det kroppsøving virkelig er.

Når det gjelder sammenhengen mellom kroppsøving og organisert idrett, er det flere grunner til at mange barn ikke ønsker å være med i organisert idrett. Da kan ikke kroppsøvingfaget være en forlengelse av dette. Det betyr heller ikke at man ikke skal inkludere ballspill og ballaktiviteter, som gir mye god læring, men det skal brukes med omhu, annerledes og ikke med det konkurranse-fokuset vi ellers kjenner fra idretten.

Det publiseres artikler i media om dette temaet i ny og ne, men jeg håper dette kan få mer oppmerksomhet. At foreldre snakker med barna sine om dette, at budskapet spres videre og videre, og videre. I fagfornyelsen er det heldigvis oppmerksomhet rundt dette temaet, noe som forhåpentlig er et langt steg i riktig retning. Jeg har vært med i en podkast på www.krø.no (et nettsted for elever og lærere i kroppsøving). Jeg oppfordrer til å lytte og dele.

Jeg elsker organisert idrett, men det er et utrolig viktig skille mellom det og kroppsøving.

Hege Danielsen | kroppsøvlingslærer

● Seksualitetsundervisning i skolen

Nytt skoleår, nye læreplaner og nye verktøy

Seksualitetsundervisningsopplegget Uke 6 er nå oppdatert i forhold til de nye læreplanene. I høst trer fagfornyelsen i kraft, som gir rom for mer seksualitetsundervisning på timeplanen. Samtidig er seksualitetsundervisning ikke viet mye plass i lærerutdanningen, og kan oppleves ekstra utfordrende for mange undervisere.

Uke 6 er alderstilpasset undervisningsmaterieell om kropp, kjønn, identitet, følelser og seksualitet, direkte knyttet til relevante kompetansemål for grunnskolens 1.–10. trinn.

Vi er stolte over å ha politikere i Norge som brenner for seksualitetsundervisning. Når sivilsamfunnsorganisasjoners spisskompetanse og dedikasjon amplifiseres med offentlige midler og engasjement, gir det varige resultater. Det er imidlertid viktig å huske at god seksualitetsundervisning er «ferskvar», som hele tiden må oppdateres, suppleres og tilrettelegges. Vår jobb

tar aldri helt slutt.

Utdanningsmyndighetene i Norge er opptatt av at elever over hele landet og i alle aldre fortjener god undervisning om kropp, følelser, kjønn, identitet og seksualitet. Seksualitetsundervisning er obligatorisk i norsk skole og nedfelt i læreplanverket.

«Jeg er veldig glad for at det i de nye læreplanene er kompetansemål knyttet til seksualitet, kropp, kjønn og grensesetting en del av de tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring. God og helhetlig seksualitetsundervisning handler også om hvordan lærerne planlegger og gjennomfører opplæringen. En god seksualitetsundervisning er en undervisning der takhøyden for å stille spørsmål er stor og hvor det ikke er flaut å være nysgjerrig på egne følelser og kropp. Det er min erfaring, fra mange år som lærer, at elevene ønsker mer seksualitetsundervisning, at det er

et behov for samtaler med voksne de har tillit til, og at temaene de i særlig grad ønsker mer om er lyst, utforskning, rus, grensesetting, integritet og samtaler om juridiske gråsoner». Dette sier statssekretær Anja Johansen (V) i Kunnskapsdepartementet, som var med på lanseringen av splitter nytt Uke 6-materieell.

Den siste mandagen i august åpnet Nordpolen skole i Oslo dørene for Anja Johansen og Uke 6-teamet i Sex og Politikk. Elever fra 10. trinn testet ut ny utgave av Norges mest populære seksualitetsundervisningsopplegg. Det nye tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring har en god alliert i tiårningen Uke 6.

Tor-Hugne Olsen

daglig leder i Sex og Politikk
foreningen for seksuell og reproduktiv helse

Rett på sak

● Høyere utdanning

Høyre bryter med gratisprinsippet!

I førsteutkastet til nytt partiprogram for Høyre er gratisprinsippet i høyere utdanning fjernet. I tillegg vil partiet innføre skolepenger for internasjonale studenter. Norsk Tjenestemannslag reagerer sterkt på at gratisprinsippet er tatt ut. Vi mener det er viktig å sikre alle lik rett til utdanning.

Vi frykter at dette vil være første skritt mot en generell innføring av skolepenger ved norske universitet og høyskoler. Rekrutteringen til høyere utdanning viser fortsatt store forskjeller; sosiale, geografiske, etniske og når det gjelder kjønn. Derfor er det viktig å verne om prinsippet om at offentlig utdanning er et gode som skal være tilgjengelig for alle, slik at vi kan utjevne disse forskjellene.

Høyre har også tidligere som regjeringsparti foreslått å innføre studieavgift for studenter utenfor EØS og Sveits. På grunn av massive protester har de trukket forslaget. Det bør Høyre også gjøre nå. Vi er helt enige med Norsk studentorganisasjon i denne saken, og vi vil kjempe mot alle angrep på gratisprinsippet i høyere utdanning.

Vi mener at en studieavgift for studenter utenfor EØS og Sveits er i strid med regjeringens egne mål om økt internasjonalisering i høyere utdanning. Et høykostland som Norge, i et lite språkområde, kan ikke uten videre regne med å tiltrekke studenter med ulik bakgrunn og kompetanse fra hele verden. Konsekvensene vil være at man effektivt ekskluderer en gruppe mennesker som ikke har råd til å betale for utdanningen.

Kjersti Barsok

leder for Norsk Tjenestemannslag

Retningslinjer for leserbrev og fagartikler

Vi er glade for at du vil bidra med debattinnlegg, innspill og kronikker. Se vår forfatterveiledning her: utdanningsnytt.no/debatt

● Skolemiljø

Vi løper rundt med brannslukker, men glemmer å skru av ovnen

● Edvard Botterli Udnæs

sentralstyremedlem i Elevorganisasjonen

FOTO ELEVORGANISASJONEN

Når skolepolitikken er så problemorientert, vil vi ikke kunne skape verdens beste skole.

I skolepolitikken burde vi diskutere hvordan verdens beste skole ser ut. En skole hvor alle fullfører videregående opplæring, alle får den hjelpen de trenger før det blir for sent, og hvor alle trives og gleder seg til å møte opp. Dessverre går vi kun rundt og løser problemer vi selv har startet, uten å gjøre noe med kilden. Vi løper rundt med en brannslukker mens ovnen står på. Et godt eksempel på dette er debatten rundt utagerende elever. Der har man fokusert på å løse problemet med enkle tiltak her og nå, i stedet for å gå til roten av problemet.

Ingen ønsker en skole hvor elever føler de må ty til vold for å bli hørt. Disse elevene opplever ofte å ikke mestre egen hverdag. De kommer fra ustabile hjem, og i skolen møter de ikke den kjærligheten, omsorgen og mestringen de trenger i hverdagen. Da bygger det seg opp en stor frustrasjon over egen hverdag, som de ikke vet å kommunisere annerledes enn å utage. Vold blir ikke noe annet enn et rop om hjelp. Da må vi behandle det slikt.

Når problematikken handler om «voldelige elever», vil overvåkning i skoletiden, mer polititilstedeværelse og bortvisning av

elever være attraktive tiltak. Vil vi derimot skape en skole hvor alle føler seg trygge og ingen tyr til vold, strekker ikke dette til. Overvåkning i skoletiden skaper bare mer utrygghet for alle elevene ved skolen. Tilstedeværelse av politi gjør heller ingen tryggere, spesielt ikke i ungdomsmiljøer med allerede lav tillit til politiet. Bortvisning av voldelige elever vil også bare skape større problemer for elevene det går ut over og dytte «problemet» over til et annet sted enn skolen. Når vi flipper spørsmålet og får andre svar, ser vi at måler skapet middelet. Noe det gjør med all politikk.

Om du noen gang har ført en samtale, har du sikkert erfart at svaret du får, avhenger av spørsmålet du stiller. De samme reglene gjelder i politikk. Stiller vi spørsmålet «Hva gjør vi med voldelige elever?», kan det beste svaret være å sette inn disse inngripende tiltakene som gjør det lettere å straffeforfølge elever. Om vi derimot stiller spørsmålet «Hvordan kan vi skape en skole hvor ingen elever føler behov for å være utagerende?», må man lenger ut på landet med autoritære tiltak heller enn forebyggende politikk som skaper trygghet og gode relasjoner i skolen.

Jeg vet det er vanskelig å opprettholde idealismen når politikken realiteter treffer deg. Men alle skolepolitikere hadde tjent på å spørre seg selv: «Hvorfor er dette et problem?». Det hadde skolen tjent på, også.

Offentlig ansatte feilinformeres om pensjon. Vi blir lurt!

● **Geir Martinussen**
tidligere lærer i grunn-
skolen og lærerutdanner
ved Oslo Met

FOTO PRIVAT

Forsto politikerne hva de i realiteten vedtok i 2010 i forbindelse med pensjonsreformen? Mye tyder på at de ikke var klar over konsekvensene. Det er på høy tid å rydde opp.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | tonelileng@icloud.com

Pensjonsreformen for offentlig ansatte trådte i kraft 1. januar 2011 etter vedtak i Stortinget i 2010. Samtidig var det sterkt vektlagt at folk måtte stå lengst mulig i jobb. For at folk skulle følge denne oppfordringen, ble vi forespeilet at vi ville være garantert høyere pensjon dess lenger vi fortsatte i jobb etter fylte 67 år.

Vedtaket ga imidlertid et stikk motsatt resultat. Dess lenger vi fortsetter å jobbe etter 67 år, dess mer reduseres faktisk tjenstepensjonen vår.

I ettertid er det grunn til å spørre om politikerne den gangen forsto hva vedtaket ville føre til.

Var det embetsverket som utarbeidet pensjonsreformen – og lurte både politikerne og alle offentlig ansatte?

Ansatte i private næringer har vært og er meget godt fornøyd med pensjonsordningen. Der er det nemlig slik at man både kan ta ut full pensjon ved fylte 67 år – og samtidig fortsette i fullt betalt hel eller delvis jobb. Det er en ordning helt i tråd med oppfordringen om å jobbe lengst mulig etter oppnådd pensjonsalder.

Men hvordan kan det argumenteres for at det motsatte være tilfelle for alle offentlig ansatte som er født mellom 1944 og 1962? Realiteten er at mange mister hele sin opptjente tjenstepensjon fra både Statens Pensjonskasse og fra andre offentlige pensjonskasser.

Faktisk betyr det at svært mange subsidierer det offentlige med inntil flere millioner kroner, i form av opptjent tjenstepensjon som de ikke får utbetalt, til tross for at både de og arbeidsgiver har betalt inn store beløp til pensjonskassen, noe de fortsetter å med også etter fylte 67 år.

Er det slik at politikerne ikke ønsker at noen skal fortsette å jobbe i det offentlige etter oppnådd pensjonsalder? For faktisk er det slik at en offentlig ansatt som går over i stilling i det private etter fylte 67 år, kan ta ut full offentlig pensjon samtidig med full lønn.

Ordningen som eksisterer i dag, er svært urettferdig, og heldigvis virker det nå som at mange politikere innser den feilen de gjorde i forbindelse med vedtaket i 2010. For stadig flere politikere innrømmer at de ikke var klar over, eller ikke forsto, konsekvensene av vedtaket de gjorde den gangen.

I 2018 fremmet Senterpartiet et forslag i Stortinget om endring av vedtaket fra 2010, slik at ordningen ble mer rettferdig. I Stortinget ble forslaget avvist, merkelig nok også av Fremskrittspartiet, som i 2010 stemte mot ordningen. Hadde Fremskrittspartiet endret syn, eller var de bundet av regjeringssamarbeidet? Nå har imidlertid partiet forlatt regjeringen, så det bør være grunn til å regne med at de vil støtte endringsforslag. Rødt støtter Senterpartiet, og både Arbeiderpartiet og SV har kommet med forslag om å vurdere konsekvensene av ordningen.

Hva så med Kristelig Folkeparti og Venstre? Var de bundet av en avtale med regjeringen da forslagene ble lagt fram i 2018? Er hindringen nå at de har trådt inn i regjeringen og har måttet stemme for nok et forslag som de egentlig er imot?

Det virker lite trolig at Høyre har presset gjennom at det ikke skal gjøres endringer, siden mange politikere også derfra ser at ordningen bør endres. Mange oppfattet det nok som lite gjennomtenkt da daværende arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie før sin avgang uttrykte at Norge ikke har råd til å oppheve denne ordningen, fordi det vil koste 15 milliarder kroner å gjøre det. Det virker helt utrolig at en framtreddende politiker skal forsvare en håpløst urettferdig ordning med en slik økonomisk begrunnelse, som åpenbart er feil når det tas hensyn til de store samfunnsmessige tilskuddene det fører til at personer står lenger i jobb.

Nå er Anniken Hauglie ute av regjeringen. Hun ble erstattet av Torbjørn Røe Isaksen. Kan vi håpe at han ser inngående og mer realistisk på realitetene, ikke minst på urettferdigheten i at offentlig ansatte som velger å stå lenge i jobb, ved subsidiering av

«Er det slik at politikerne ikke ønsker at noen skal fortsette å jobbe i det offentlige etter oppnådd pensjonsalder?»

«For mange nåværende og tidligere offentlig ansatte oppleves det som et «ran» å bli tvunget til å subsidiere Statens Pensjonskasse med hundretusener, endog millioner, av kroner dersom vi jobber etter fylte 67 år.»

Statens Pensjonskasse taper store beløp, samtidig som de bidrar sterkt samfunnsøkonomisk.

I boka om sitt liv skrev Jens Stoltenberg i 2016 at han mener at pensjonsreformen er rettferdig, og at den fører til en inntekt for staten på flere titalls milliarder. Det problematiske er bare at store deler av denne inntekten slett ikke skyldes den positive samfunnsøkonomiske effekten, som vel var meningen? Men at ordningen i tillegg fører til nedsatt pensjon for alle som er født mellom 1944 og 1962 og som fortsetter å jobbe etter fylte 67 år.

Pensjonistforbundet fortjener stor takk for lenge å ha jobbet hardt for å få politikerne med på en endring av pensjonsreformen – noe de fortsatt jobber med. Så er det å håpe at de får med seg et politisk flertall på Stortinget, slik at urettferdigheten fjernes, og at det faktisk skal lønne seg å stå lengst mulig i jobb!

Det er mange konkrete eksempler på hvor mye folk taper i tjenestepensjon ved å jobbe etter fylte 67 år. Går vi ut fra en forventet levealder på 85 år, vil pensjonskassen i hvert av disse tilfellene har tjent langt over én million kroner.

Her følger en helt konkret kortversjon av det flere som har valgt å jobbe i statlig virksomhet fram til fylte 73 år, har fått som svar fra Statens Pensjonskasse:

«På din forespørsel kan vi informere om at tjenestepensjonen din vil utgjøre kroner 0 minus skatt.» Går vi ut fra en forventet levealder på 85 år, vil pensjonskassen i hvert av disse tilfellene tjene inn langt over én million kroner.

Minst 17.000 personer har fortsatt, eller fortsetter, å jobbe i det offentlige etter fylte 67 år, og disse subsidierer samlet staten med flere milliarder kroner. Er det rettferdig at det offentlige skal subsidiere med store beløp fra arbeidstakere som vil gjøre en ekstra innsats – og følge myndighetenes klart uttrykte ønske om å stå lengst mulig i jobb?

Her følger noen flere eksempler som illustrerer den negative virkningen av pensjonsreformen:

En lærer med full opptjening både i folketrygden og i pensjonskassen ville vente med å gå av med pensjon til etter å ha fylt 70 år. Vedkommende valgte å redusere stillingen sin til 50 prosent fra fylte 67 år. Da ble bare halv pensjon utbetalt fra Statens Pensjonskasse, som derved sparte om lag

en kvart million kroner. Dette burde jo logisk sett føre til at pensjonskassen økte utbetalingene fra og med fylte 70 år ved å la dette beløpet inngå. Imidlertid kom Statens Pensjonskasse fram til at pensjonen skulle reduseres med ytterligere ca. 40.000 kroner per år. Etter at arbeidstakeren hadde spart pensjonskassen for rundt en kvart million kroner, ble vedkommende «straffet» av pensjonskassen ved å oppnå langt lavere pensjon. Etter 15 år vil dermed pensjonskassen ha spart mer enn tre kvart million kroner

Enda verre ville det ha blitt om nevnte arbeidstaker, på grunn av mye å gjøre på arbeidssedet, hadde gått med på å jobbe i full stilling de siste månedene før full pensjonering. Da ville ikke Pensjonskassen ha utbetalt pensjon i det hele tatt i den perioden, noe som selvsagt burde gi økt pensjon ved oppnådd pensjonsalder. På konkret forespørsel svarte Statens Pensjonskasse at utbetalingene fra pensjonskassen tvert imot da vil bli ytterligere redusert. Dette til tross for innbetalinger til Statens Pensjonskasse fra både arbeidsgiver og arbeidstaker også i denne perioden. Det totale tapet ville da bli over 60.000 pensjonskroner per år, sammenlignet med å ta ut full pensjon ved fylte 67 år, altså et totalt tap på godt over én million kroner dersom vedkommende lever til fylte 85 år.

Et annet eksempel: Lærer Nora Nordkvin har en sluttlønn på 600.000 kroner og har full pensjonsopptjening. Hun vil tape ca. 2 millioner kroner i samlet pensjon hvis hun fortsetter å jobbe til hun er 73 år i stedet for å slutte ved fylte 67 år. Denne beregningen, utført av tre samfunnsøkonomer, er publisert i tidsskriftet Økonomi og samfunn (Nummer 1 & 2, 2019).

Nok et eksempel: En rektor jobbet til han ble 75 år. Statens Pensjonskasse hadde da fått innbetalt 3,3 millioner kroner. Ut fra beskjeden fra politisk hold om at det ville lønne seg økonomisk å stå lengst mulig i jobb, regnet han naturligvis med å være sikret en høy tjenestepensjon fra Statens pensjonskasse, men i stedet tapte han hele tjenestepensjonen sin, som over beregnet livsløp representerte 2,1 millioner kroner.

Er disse eksemplene noe politikere vil forsvare? Eller innser de at dette illustrerer hvor viktig det er å endre på den urettferdige pensjonsordningen for offentlig ansatte?

For mange av oss nåværende og tidligere offentlig ansatte oppleves det som et «ran» når vi tvinges til å subsidiere Statens Pensjonskasse med hundretusener, endog millioner, av kroner dersom vi jobber etter fylte 67 år. Og ikke bare at tjenestepensjonen reduseres, innbetalingene til pensjonskassen både fra arbeidsgiver og oss fortsetter.

Selvsagt lønnes også de som står i jobb lenger enn til fylte 67 år, og dermed tjener de mer i de ekstra årene enn ved å gå av tidligere med full pensjon. Men er det argument for å redusere pensjonen? Alle som jobber, mottar selvsagt lønn, og de som tar ut bare en del av pensjonen, og sparer det offentlige for hundretusener, endog millioner av kroner, skal vel ikke straffes for det?

Burde de heller anbefales å gå av fra offentlig stilling ved fylte 67 år, og heller ta seg en tilsvarende jobb i privat sammenheng. Faktisk er reglene slik at de da vil motta både full pensjon og full lønn? Hvor er logikken, og hva i all verden kan argumentet være for en slik urettferdighet?

En annen urettferdighet som det må gjøres noe med, er det årlige indeksfradraget på 0,75 prosent for pensjonister. Det fører til at vanlige pensjonister påføres et inntektstap på ca. trekvart million kroner dersom de jobber til fylte 67 år og lever til 85 år.

Noen helt konkrete spørsmål som politikerne, spesielt arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen, enkelt bør kunne svare på blir da:

Mener dere at dette er en rettferdig ordning? Var det dette dere trodde dere vedtok?

Og hvis ikke – når kommer det et nytt vedtak, som rydder opp i denne urettferdigheten?

Forsto politikerne hva de i realiteten vedtok i 2010 i forbindelse med pensjonsreformen?

Mye tyder på at politikerne slett ikke var klar over konsekvensene. Nå er det opp til de politiske partiene å rydde opp i et, forhåpentlig, utilsikket system. Og hva svarer politikerne, ikke minst arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen?

UTDANNINGS
FORBUNDET

PÅ MIN SIDE KAN DU ADMINISTRERE DINE ABONNEMENT

Er du medlem eller studentmedlem i Utdanningsforbundet, får du medlemsbladet **Utdanning**. I tillegg får du et valgfritt tidsskrift. Ønsker du fagbladet Spesialpedagogikk, er medlemsprisen 150 kroner i året. På **Min side** kan du enkelt bestille og endre dine abonnement.

Gå inn her: udf.no/min-side/mine-abonnement

E-blad og passord

Velger du e-blad, vil du ved hver nye utgivelse motta en e-post med lenke til den nye utgaven og et passord. Får du ikke e-posten med passordet? Sjekk på Min side om vi har registrert riktig adresse, eller send oss en henvendelse: **medlem@udf.no**

Medlemsbladet Utdanning

● **Aktuelt** | 6 Læringsoppgjør i en rar tid ● **Min favorittlærer** | 20 Mimir Kristjánssons favoritt er Sissel Maroni ● **Reportasje** | 22 Sjellivets gleder og farer ● **Intervju** | 25 Ny start for Ida etter en kjipt vår

UTDANNING

Utdanning

Alle Utdanningsforbundets medlemmer mottar bladet Utdanning gratis.

Bladet er for alle som er engasjert i utdanning, oppvekst, utdanningspolitikk og pedagogikk, og det er et av landets mest leste fagblader. Bladet kommer ut 14 ganger i året.

Tidsskriftene kommer ut fire ganger i året

Bedre Skole

Bedre Skole er et faglig-pedagogisk tidsskrift for lærere, skoleledere og alle andre med interesse for skole.

Første steg

Første steg er et faglig-politisk tidsskrift for barnehagelærere, styrere, studenter og andre med interesse for barnehage.

Yrke

Yrke er Norges eneste tidsskrift om yrkesopplæring rettet mot yrkesfaglærere, rådgivere, skoleledere, opplæringskontor og lærebedrifter.

spesialpedagogikk 0320

Abonner på Spesialpedagogikk

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidsskriftet innenfor sitt fagfelt. Bladet inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger.

Vi publiserer fagstoff om barn, ungdom og voksne med ulike vansker som f.eks.: sosiale og emosjonelle vansker, psykisk utviklingshemming, ADHD, autismespekterforstyrrelser, Tourettes syndrom, lese-, skrive- og matematikkvansker, syns- og hørselsvansker, fysiske funksjonshemminger mm. Bladet kommer ut seks ganger i året.

Medlemspris 150 kroner i året (ordinær pris 500 kroner).

Min side

Spørsmål om ordningen?

Kontakt

Medlemsservice

Tlf.: 24 14 20 00, tast 2
betjent 08.00-15.00

E-post:
medlem@udf.no

Ikke medlem, men vil abonnere på bladene?

Send e-post til:
abonnement@utdanningsnytt.no

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 13. oktober:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

2 | **UTDANNING** nr. 11/2. oktober 2020

Marie Ruud | Juridisk rådgiver i Utdanningsforbundet

FOTO ELISABETH WATHNE

Lov
og
rett

Lokale smittevernstiltak

Juridisk seksjon har mottatt flere henvendelser om lokale smittevernstiltak, nærmere bestemt saker der arbeidsgiver eller kommuneoverlege vedtar retningslinjer som går lenger enn de nasjonale.

Henvendelsene knytter seg til reiseforbud, karantene, trekk i lønn og nektelse av sykepenger. Spørsmålet er om arbeidsgiver eller kommuneoverlege har adgang til dette.

Aller først er det grunn til å påpeke at vi er i en unntakstilstand. Så lenge tiltakene ikke går på bekostning av rettigheter, kommer de sjelden på spissen, og både arbeidsgiver og arbeidstaker oppfordres til fleksibilitet.

Smittesituasjonen endres stadig, og per september er det verken reiseforbud eller karanteneplikt ved reiser til gule land eller innenlandsreiser.

For at en arbeidsgiver eller kommuneoverlege skal kunne oppstille lokale reiseregler, må det foreligge hjemmel.

Arbeidsgivers styringsrett vil kunne danne grunnlag for at ansatte ikke får dra på tjenestereiser. Når det gjelder karantene, kan styringsretten også danne grunnlag for at ansatte ikke skal møte på jobb. Arbeidsgiver må imidlertid sørge for tilrettelegging for hjemmekontor, og vil ha lønnsplikt.

Etter smittevernloven paragraf 4-1, kan kommunestyret ved kommuneoverlegen iverksette tiltak for vern mot smitte. Hvorvidt kommunen kan fatte egne tiltak når det foreligger nasjonale, er noe uklart. Etter lovens ordlyd følger ikke slik begrensning, og utgangspunktet synes å være at kommuner kan utforme egne retningslinjer.

Lokale vedtekter om reiseforbud og karantene kan tenkes hjemlet i smittevernloven paragraf 4-1 (1) d. Forutsetningen er at tiltaket er «nødvendig».

Et annet mulig grunnlag for utvidet karantene er smittevernloven paragraf 4-2 hvor en som er smittet eller etter faglig vurdering antas å være smittet, kan forbyes å utføre arbeid dersom det er alvorlig smittefare.

Bestemmelsen krever en selvstendig vurdering utført sammen med infeksjonsmedisinsk overlege. Følgelig hjem-

les ikke generelle vedtekter.

I samtlige henvendelser er lønnstrekk, og i noen tilfeller også nektelse av sykepenger, fremsatt som en følge av «brudd» på lokale retningslinjer.

For at en arbeidsgiver skal kunne foreta trekk i lønn, må dette være skriftlig avtalt, jmfør arbeidsmiljøloven paragraf 14-15 (2) c. Dersom arbeidsgiver, med hjemmel i styringsretten, nekter ansatte å møte på jobb, er det arbeidsgivers ansvar å sørge for tilrettelegging slik at arbeidet kan utføres hjemmefra.

Kommuneoverlegen har heller ikke myndighet til å foreta trekk i lønn.

Hva om du som følge av styringsrett eller lokale retningslinjer ikke kan møte på jobb?

Dersom helsen tillater det, skal arbeidet fortsette hjemmefra. Dette gjelder uavhengig av hvem som pålegger karantene.

Dersom arbeidstakeren kan jobbe hjemmefra, oppfyller ikke vedkommende vilkårene for sykepenger fordi man har krav på lønn. Fravær som følge av karantene skal derfor anses legitimt uten bruk av egenmelding/sykemelding.

Er det derimot ikke mulig å jobbe hjemmefra, og arbeidstakeren ikke kan møte med henvisning til retningslinjer vedtatt kommunalt, faller vedkommende under kategorien «mistanke om covid-19». Mistanke om covid-19, hvor fraværet fører til tap av pensjonsgivende inntekt, gir rett til sykepenger.

Ovennevnte tilsier at arbeidsgiver og kommune har adgang til å oppstille tiltak som går lenger enn nasjonale retningslinjer for smittevern. Det må imidlertid understrekes at verken arbeidsgiver eller kommuneoverlege kan foreta trekk i lønn i denne sammenheng. Ei heller kan de nekte sykepenger. Tilsvarende gjelder for øvrig for ansatte som holder seg hjemme på grunn av luftveissymptomer.

«Utgangspunktet synes å være at kommuner kan utforme egne retningslinjer.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO: STIG WESTON/UTDANNINGSFORBUNDET

Tariffoppgjør og uravstemning

I disse dager mottar alle medlemmer som tilhører forhandlingsområdet KS uravstemningsdokumentet. Årets hovedtariffoppgjør er gjennomført, nesten et halvt år etter tidsskjema. Det foreligger et forhandlingsresultat med KS, som Unios forhandlingsdelegasjon har anbefalt. I Staten og Oslo kommune ble det brudd, og disse oppgjørene går til mekling i oktober.

Det kjennes ugreit å anbefale resultatet under de omstendighetene som preger dette året og dette tariffoppgjøret. Likevel gjør vi det, fordi vi oppriktig mener at dette er det det er rom for – nå. Resultatet er et helt annet og dårligere enn det vi siktet oss inn på tidlig i vår. Da var pandemien fremdeles en utvendig trussel, fortsatt visste vi ikke hva som kom til å treffe oss og på hvilken måte det skulle påvirke både samfunn, næringsliv og økonomi.

Det er et stort paradoks at den samfunnsmessige betydningen av vårt arbeid i barnehager og skoler nettopp i år er blitt illustrert så tydelig for så mange, gjennom det samme smitteutbruddet som også har ført oss inn i helt andre økonomiske forutsetninger. Det er blitt takket og klappet for helsepersonell og lærere, i medier og på balkonger. Men nok en gang opplever vi at våre viktigste økonomiske krav ikke bærer gjennom. At dette skaper frustrasjon og oppgitthet hos medlemmene, er forståelig.

Det er noen bærebjelker i det norske tariffsystemet som gir både forutsigbarhet og utfordringer. Vi er et land med små forskjeller, mye likhet og stor grad av tillit. Det er ikke minst fagbevegelsen som har sørget for nettopp dette. Frontfagsmodellen er en del av forklaringen. Den har i årevis sikret at utviklingen i næringslivets konkurranseevne legges til grunn, også for tariffoppgjørene i offentlig sektor. Industrien forhandler først og fastlegger en økonomisk ramme, som også blir lagt til grunn for oppgjørene på de øvrige tariffområdene. Ved siden av å skape forutsigbarhet,

har dette også gjort tariffarbeidet vanskelig for de gruppene som over år har hatt dårligere lønnsutvikling enn andre og som har krav om større tillegg enn andre for å rette opp gamle skjevheter. Slik vi hadde i år.

Tidlig på året var det grunn til optimisme. Det lå an til en ramme, også etter frontfagsforhandlingene, som ville gi rom for flere av våre viktigste krav. Så stengte Norge nærmest ned, sammen med en rekke andre land. Først for noen uker siden, og basert på helt andre økonomiske forutsetninger, fullførte Fellesforbundet sine forhandlinger med Norsk Industri. Rammen endte på 1,7 prosent. Da ble også vårt manøvreringsrom nærmest nulltet ut. Men et overheng fra i fjor på 1,6 prosent er det helt minimalt.

Det gjenspeiles også i resultatet, som vi likevel anbefaler. Det er min oppriktige mening at her ligger det ikke til rette for å hente ut mer, heller ikke om enkeltforbund skulle velge å streike. Da gjenstår å anbefale resultatet, ved denne korsvei.

Uravstemning er en del av tariffoppgjøret og fagforeningsdemokratiet. Medlemmene kan avgjøre utfallet gjennom sin stemmegivning. Deltar mer enn 50 prosent, blir resultatet bindende. Deltar færre, blir avstemningen rådgivende. Det er en vrien situasjon å komme i. Jeg oppfordrer derfor alle til å bruke stemmeretten. Det er viktigere for meg at flest mulig stemmer enn at flest mulig er enig med meg. Så er det også viktig at alle er bevisste på hva avstemningen handler om. Din stemme er ikke en meningsmåling om avtalen er god eller dårlig. Din stemme gjelder om vi skal akseptere avtalen, eller om vi ikke skal akseptere den og dermed mekle og eventuelt streike for om mulig å få til en bedre avtale.

God avstemning!

«Jeg oppfordrer alle til å bruke stemmeretten.»

Derfor slutter seniorer i barnehagen

En fersk Fafo-rapport gir svar på hvorfor seniorer slutter før de må.

– Den viser at generelle arbeidsmiljøtiltak og bedre bemanning i barnehagen må til for at seniorer skal bli værende lenger i jobb, sier Utdanningsforbundets Hege Valås.

Fafo-rapporten viser at svært mange slutter for tidlig i barnehagen. Én av tre gikk ut av arbeidsstyrken før de fylte 62 år. Blant barnehagelærerne fordeler dette seg med at 30 prosent av styrerne forlot arbeidslivet før 62 år, og 37 prosent av barnehagelærere forlot arbeidsstyrken før 62 år.

– I tillegg ser vi at altfor mange går over på arbeidsavklaringspenger og uførepensjon. Blant seniorer som gikk av før fylte 62 år, mottok to tredeler disse ytelsene, sier nestleder Hege Valås i Utdanningsforbundet.

Astri Skrukli er en av dem som sluttet før hun måtte. Hun er nå 63 år gammel og sluttet i barnehagen i Fetsund i sommer. Hun har jobbet som pedagogisk leder/barnehagelærer i 40 år.

– Det er en fantastisk jobb, og jeg har trivdes veldig godt i den, sier Skrukli fra hytta i Nord-Odal.

Hun kjenner seg godt igjen i funnene om hvorfor seniorer slutter før de må.

Dårligere bemanning

– Bemanningen har faktisk blitt dårligere i de årene jeg har jobbet. Det var en av grunnene til at det ble for slitsomt å fortsette, forteller hun.

Skrukli har inntrykk av at politikerne generelt har liten forståelse for hvor viktig det er for både barn og ansatte at det er nok folk på jobb.

– Det virker ikke som om politikerne skjønner dette i det hele tatt. Dårlig bemanning går direkte på bekostning av det tilbudet vi ønsker å gi til barna.

Dette trekker også Hege Valås fram som en viktig faktor.

– Folk er slitne. Mange peker på for lav bemanning og støy i barnehagen. Dette gjelder alle yrkesgrupper. Blant barnehagelærerne er for høye emosjonelle krav en veldig viktig årsak, og her skiller de seg negativt fra flertallet. Dette er ikke overraskende. Det handler om at det er denne

gruppa som har ansvaret for det pedagogiske, det er de som i aller størst grad opplever utilstrekkelighet i møte med for dårlig bemanning, fastslår Valås.

I likhet med mange av dem som har svart på spørsmålene i Fafo-undersøkelsen kjente også Skrukli på følelsen av utilstrekkelighet.

– Som pedagog skal du alltid være fullt og helt til stede i situasjonene. Vi må få anledning til å gjøre jobben vår, og det sliter veldig på når man ikke får mulighet til det, sier hun.

Trenger tiltak

Valås mener vi nå må få på plass konkrete tiltak som gjør at erfarne barnehagelærere orker å stå lenger i jobben.

– Seniortiltak er bra. Vi mener at tilpassede arbeidsoppgaver, og kortere arbeidstid med full lønnskompensasjon er gode tiltak, men det er

SLUTTET: Astri Skrukli nyter å ha mer tid på hytta i Nord-Odal etter at hun sluttet i barnehagejobben i sommer. Den dårlige bemanningen var en av grunnene til at hun valgte å slutte før hun måtte.

FOTO PRIVAT

ikke nok. Vi trenger generelle tiltak for å bedre arbeidsvilkårene i barnehagen. Vi må utvikle en verktøykasse av tiltak, men bedret bemanning er en viktig nøkkel, sier hun.

Hun trekker også fram at altfor mange jobber i redusert stilling før de slutter. I 2015 jobbet nesten tre av ti seniorer (over 50 år) under 30 timer.

– For Utdanningsforbundet er det viktig å gjøre noe med den store andelen deltidsstillinger, poengterer Valås.

Senter for seniorpolitikk, Utdanningsforbundet, Fagforbundet og KS har finansiert rapporten som kan lastes ned fra seniorpolitikk.no.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

BONUS: Mange har flyttet bilforsikringen hit etter at vi åpnet for 75 prosent bonus.

FOTO SHUTTERSTOCK

Et godt valg!

Det er stor fart på bilforsikringen vår. Etter at vi endret til 75 prosent bonus for medlemmene våre, har flere enn noen gang skaffet seg forsikringen.

Våre produktutviklere jobber kontinuerlig med å lage nyttige og innholdsrike produkter for deg som medlem. Har du fortsatt bilforsikring et annet sted, og ønsker mer informasjon om Utdanningsforbundets bilforsikring?

Les mer på udf.no/bilforsikring

Hva med lønnsoppgjøret?

Sjekk ut ulike spørsmål og svar til hovedtariffoppgjøret i kommunesektoren, der KS og Unio kommune kom til enighet.

På våre nettsider svarer vi på spørsmål som: Er dette et bra resultat for Utdanningsforbundet? Når det er så lite penger, hvorfor valgte likevel Unio og Utdanningsforbundet å akseptere tilbudet? Betyr en ramme på 1,7 prosent at alle har fått lønnstillegg på 1,7 prosent i år? Blir det lokale pott-forhandlinger? Er det glemt at lærerne har hatt dårlige lønnsoppgjør over flere år og har et stort etterslep å ta igjen?

Oppgjøret går nå til uravstemning i Utdanningsforbundet. Du kan følge lønnsoppgjøret på udf.no/lonn.

Spørsmål og svar finner du her:

udf.no/nyheter/2020/sporsmal-og-svar-om-resultatet-i-ks-oppgjoret-2020/

– Stort behov for e

Det nye etiske rådet er godt i gang og møttes nylig for første gang ansikt til ansikt. Rådet skal nå særlig jobbe med tre utvalgte tema.

Leder for Lærerprofesjonens etiske råd, Ingunn Folgerø, synes det er inspirerende å få jobbe tett på representanter med ulike perspektiv på skole og barnehage.

– Vi har bidragsyttere fra praksisfeltet, fra forskere og juridikum. Jeg mener det er et stort behov for etisk refleksjon i praksisfeltet, og håper vi kan bidra til å løfte problemstillinger slik at mange aktører kan reflektere rundt de ulike. Etiske diskusjoner handler ikke om hvem som har rett praksis, men om å ha et bevisst forhold til hvorfor man utfører praksis som man gjør, sier Folgerø, til daglig rektor ved Bryne videregående skule.

Prioriterer tre områder

Medlemmene har bare møttes digitalt, men for å kunne jobbe godt sammen og bli bedre kjent var det viktig med et fysisk møte i september.

– Vi har blitt enige om tre områder vi ønsker å prioritere å jobbe med det første året, forteller lederen.

Disse områdene skal rådet prioritere:

- Ytringsfrihet, styring og handlingsrom for å ivareta det profesjonsutøverne mener er riktig praksis i situasjonen.
- Løfte opp et etisk språk og systematisk refleksjon på arbeidsplassene.
- Vurderingspraksis opp mot fagfornyelsen.

Rådet planlegger utadrettet virksomhet og aktiviteter der alle profesjonsfellesskap kan søke inspirasjon, og planlegger en profesjonsetisk konferanse våren 2021. Før den tid slippes flere kronikker med tilhørende refleksjonsmaterieell.

– Det blir viktig for rådet å modellere hva etisk systematisk refleksjon er. Vi kommer ikke ut med en fasit. Men det er viktig å stille spørsmål i møte med en lærebok, et program eller en metodikk, for eksempel. I både fagfornyelsen i skolen og ny rammeplan for barnehagen er forståelse av hvordan innholdet i disse skal omgjøres til praksis viktig. Dette er en del av profesjonsutøvelsen. Vi kan

LEDER: Leder Ingunn Folgerø av Lærerprofesjonens etiske råd, håper at rådet er blitt en relevant aktør når perioden er over.

BEGGE FOTO ELI KRISTINE KORSMO

ikke forvente å få ferdige løsninger, det mener jeg er en ansvarsfraskrivelse, understreker Folgerø.

Mange henvendelser

Rådet får henvendelser fra ledere, lærere og barnehagelærere over hele landet, og forsøker å svare på alle. Handlingsrom er ett av temaene mange har spørsmål om.

– Et av temaene mange er opptatt av, er dette med metodikk. Noen jobber med metoder som de føler bryter med deres integritet, og de gjør ting de ikke kan stå inne for. Et interessant tema nå i forbindelse med fagfornyelsen er livsmestring. Hvor langt strekker profesjonen seg? Hvor mye skal læreren eller de andre elevene vite om elevens privatliv? spør hun.

Et annet tema mange er opptatt av nå, er digitalisering og personvern, særlig har det blitt aktualisert av koronapandemien.

Lærerprofesjonens etiske råd ble oppnevnt av Utdanningsforbundets sentralstyre i mars for perioden 2020-2023. Folgerø håper at rådet er blitt en relevant aktør som setter dagsorden, når perioden er over.

– Jeg håper også at vårt arbeid har ført til at flere vet hva det vil si å utøve etisk refleksjon. Og til sist håper jeg at vi har fått opprettet arenaer rådet kan møte profesjonsutøverne på, eksempelvis gjennom en årlig konferanse.

tisk refleksjon

LÆRERPROFESJONENS ETISKE RÅD 2020-2023: Bak f.v.: Bodil Jenssen Houg, Anders Kvaase, Solveig Østrem, Marius Andersen (vara) og Mona Søbyskogen. Foran fra venstre: Hadi Strømmen Lile, Birgitte Fjørtoft, Ingunn Folgerø, Eirin Oda Lauvset og Sine Charlotte Gade (vara). Ikke til stede: Einar Øverengen, Vibeke Solbue (vara) og Birte Simonsen (vara).

Falske nyheter i Lærerrommet

«Falske nyheter eller fakta, hvordan bli mer kildekritisk?» er episode 56 av podkasten Lærerrommet.

Gjestene er medieforsker Bente Kalsnes ved Høgskolen Kristiania og prosjektleder Sølve Kuraas Karlsen i Faktisk.no's skoleprosjekt Tenk.

LÆRERROMMET

Lærerrommet gir innsikt i ulike tema innen utdanningsfeltet, og er for alle som er engasjerte i barnehage, skole eller innen høyere utdanning.

Lærerrommet er på iTunes, Acast, SoundCloud, Spotify eller via udf.no.

KILDEKRITIKK: Medieforsker Bente Kalsnes og Tenks Sølve Kuraas Karlsen snakker om falske nyheter, fakta og kildekritikk i podkasten Lærerrommet.

Kurs

NORSKTIMEN: Hva bør elevene lære om?

FOTO KATRINE LUNKE

Fagfornyelsen og norskfaget

15. oktober er det gratis nettkurs for alle norsklærere i grunnskolen og videregående skole. Astrid Roe og Marte Blikstad-Balas diskuterer funn fra en av de største klasseromsstudiene i norskfaget - LISA-studien - der forskerne filmet en undervisningsuke på åttende trinn i 47 ulike klasser. De løfter frem noen positive tendenser på tvers av klasserom, men vil også utfordre lærere på hva vi egentlig vil med faget norsk og hva slags undervisning vi burde ha mer av.

Ny læreplan i naturfag

14. oktober blir det gratis nettkurs for naturfaglærere i videregående skole. Ny læreplan med færre kompetansemål, mer dybdelæring og tverrfaglighet gir økt mulighet for å gjøre faget mer relevant, men hvordan? På kurset deles gode undervisningsopplegg og eksempler. Kursholdere er Astrid T. Sinnes og Snorre Nordal.

Konsekvenser for matematikundervisningen

26. oktober inviterer vi til gratis nettkurs for matematikklærere i grunnskolen. Kursholder vil sette søkelys på begrepet dybdelæring og dets praktiske konsekvens for klasserommet. Hva innebærer det at elevene skal utvikle en dyp forståelse i matematikk? Kursholder er Mona Røsseland, førsteamanuensis i matematikdidaktikk, Høgskulen på Vestlandet.

Les mer på www.udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemstilbud

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemstilbud. Flere av tilbudene gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene dine kan du, og de du er glad i, sammen få en litt tryggere hverdag og en litt bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset deg i ditt yrke og de ulike livsfasene du er i.

- Reiseforsikring
- Innboforsikring
- Grunnforsikring
- Uføreforsikring
- Livsforsikring
- Barneforsikring
- 70+ forsikring
- Person 3i1 forsikring
- Studentforsikring
- Husforsikring
- Bilforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemstilbud

- Boliglån hos Nordea Direct
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no/medlemstilbud

Bilforsikring: 75 % bonus for alle

Hos oss får alle 75 % bonus på bilforsikring.

Det gjelder uansett alder, bosted, eller om du har lavere bonus i nåværende selskap.

Du som skal forsikre din første bil, får også denne bonusen.

Vil du lese mer om bilforsikringen eller sammenlikne den med andre?

Gå inn på våre nettsider **udf.no/bilforsikring**

Vårt nye spa - en opplivelse

Nå har vi endelig åpnet vårt spa, så kom og unn deg litt egentid med deilige behandlinger som pleier kropp og sjel. Som medlem av Utdanningsforbundet så har du store rabatter på opphold, kun 295,- pr person i dobbeltrom, frokost inkludert. Hotellet omtales ofte som en skjult perle og kan i tillegg til vårt spa by på både natur og kulinariske opplevelser som får deg til å våkne til liv igjen. Kall det gjerne en opplivelse - det gjør vi.

hurdalsjoen.no

63 95 96 00

